

SVETOVALNI NAČRT ZA OBMOČJE NATURE 2000 VOLČEKE (SI3000213)

V okviru projekta:

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI)

Akcija C.4.1

www.natura2000.si

LIFE-IP NATURA.SI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011) sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za naravne vire in prostor ter partnerji. Za vsebino tega gradiva so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Evropska izvajalska agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

NASLOV / DELIVERABLE: Svetovalni načrt za območje Nature 2000 Volčeke (SI3000213)
Advisory plan for Natura 2000 site Volčeke (SI3000213)

PROJEKT / PROJECT: LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji
LIFE Integrated project for Enhanced Management of Natura 2000 in
Slovenia

AKRONIM PROJEKTA / PROJECT ACRONYM: LIFE-IP NATURA.SI

ŠTEVILKA PROJEKTA / REFERENCE: LIFE17 IPE/SI/000011

AKCIJA / ACTION: C.4.1.

AVTORJI / AUTHORS: Eva Langerholc, Tamara Karlo, Barbara Stupan, Primož Glogovčan, mag.
Mateja Žvikart (Zavod Republike Slovenije za varstvo narave), Jelka Brdnik,
Petra Korenak (Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj)

SOAVTORJI / CO-AUTHORS: Nino Kirbiš (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano), dr. Ida
Jelenko Turinek (Ministrstvo za naravne vire in prostor)

KRAJ IN DATUM / PLACE AND DATE: Ljubljana, junij 2022, posodobljeno september 2024

www.natura2000.si

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

AOP_NV	AGRI-environment-climate commitments— Natural resources (AOP_NV)
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
DKOP	Dobri kmetijski in okoljski pogoji
DŽ	Dobrobit živali
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva
GVŽ	Glave velike živine
HAB	Operacija Posebni traviščni habitati intervencije KOPOP_BK
HT	Habitatni tip
ITV	Invazivne tujerodne vrste
KGZ	Kmetijsko gozdarski zavod
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KOPOP	Kmetijsko-okoljska podnebna plačila
KOPOP_BK	Intervencija Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost in krajina
LIFE-IP NATURA.SI	LIFE Integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji
MET	Operacija Traviščni habitati metuljev intervencije KOPOP_BK
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MRR	Metoda lova in ponovnega ulova (»Mark Release Recapture«)
OOTT	Okoljsko občutljivo trajno travinje
PUN	Program upravljanja območij Natura 2000
PUN 2023-2028	Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023-2028
PZR	Predpisane zahteve ravnanja

SKP 2023-2027	Skupna kmetijska politika 2023-2027
SOPO	Shema za podnebje in okolje
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

KAZALO

KAZALO	5
KAZALO SLIK.....	7
KAZALO PREGLEDNIC	7
POVZETEK	8
ABSTRACT	9
1 UVOD	12
1. 1 CILJI	13
1. 1. 1 PROJEKTNI CILJI LIFE IP NATURA.SI	13
1. 1. 2 CILJI V OKVIRU PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURE 2000 ZA OBDOBJE 2023-2028	13
2 OBMOČJE SVETOVANJA.....	14
2. 1 SPLOŠNO O OBMOČJU SVETOVANJA.....	14
2. 2 PRISTOJNE JAVNE SLUŽBE S PODROČJA OHRANJANJA NARAVE IN KMETIJSKEGA SVETOVANJA	14
2. 3 NARAVOVARSTVENI VIDIK OBMOČJA	15
2. 3. 1 NARAVOVARSTVENI ORIS OBMOČJA.....	15
2. 3. 2 ZAKAJ JE IZVAJANJE PRILAGOJENIH KMETIJSKIH PRAKS POMEMBNO?.....	16
2. 3. 3 SEZNAM PRISOTNIH HABITATNIH TIPOV IN VRST VEZANIH NA TRAVIŠČA	16
2. 3. 4 STANJE OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST	17
2. 3. 4. 1 STANJE HT 6510 NIŽINSKI EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI (<i>ALOPECURUS PRATENSIS</i> , <i>SANGUISORBA OFFICINALIS</i>) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU	17
2. 3. 4. 2 STANJE HT 6410 TRAVNIKI S PREVLAJUJOČO STOŽKO (<i>MOLINIA</i> <i>SPP.</i>) NA KARBONATNIH, ŠOTNIH ALI GLINENO-MULJASTIH TLEH (<i>MOLINION CAERULEAE</i>) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU .	18
2. 3. 4. 3 STANJE STRAŠNIČINEGA MRAVLJIŠČARJA (<i>PHENGARIS TELEIUS</i>) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU	19
2. 3. 4. 4 STANJE TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA (<i>PHENGARIS NAUSITHOUS</i>) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU	19
2. 3. 5 DEJAVNIKI OGROŽANJA OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST	20
2. 4 KMETIJSKI VIDIK OBMOČJA.....	21
2. 4. 1 NARAVNE DANOSTI ZA KMETOVANJE IN OMEJITVE TER PRILOŽNOSTI NA PROJEKTNEM OBMOČJU NATURE 2000	21
2. 4. 2 ZNAČILNOSTI KMETIJ	22

2. 4. 3 TREND KMETOVANJA.....	22
2. 4. 4 ODNOS KMETOV DO IZVAJANJA SONARAVNIH PRAKS	22
2. 4. 4. 1 KRATEK POVZETEK ANKET KMETOV OZIROMA DOSEDANJIH POGOVOROV Z NJIMI	23
2. 4. 4. 2 SEZNAM TEHNOLOŠKIH IZZIVOV	23
2. 4. 5 PREDLAGANI UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE	23
2. 4. 5. 1 KMETIJSKO-OKOLJSKA PODNEBNA PLAČILA (KOPOP)	24
2. 4. 5. 2 KMETJE OHRANJAMO TRAVNIKE ŠTAJERSKE (13. 4. 2022 DO KONCA PROJEKTA, 31. 12. 2026).....	25
2. 5 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV VRST IN HT S PREDLAGANIMI UKREPI	26
2. 5. 1 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV HT 6510 NIŽINSKI EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI (ALOPECURUS PRATENSIS, SANGUISORBA OFFICINALIS) IN HT 6410 TRAVNIKI S PREVLAJUJOČO STOŽKO (MOLINIA SPP.) NA KARBONATNIH, ŠOTNIH ALI GLINENO-MULJASTIH TLEH (MOLINION CAERULEAE) S PREDLAGANIMI UKREPI	27
2. 5. 2 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV STRAŠNIČINEGA IN TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA S PREDLAGANIMI UKREPI.....	30
3 ZAKONODAJNE PODLAGE.....	33
3. 1 PREDPISI S PODROČJA KMETIJSTVA	33
3.2 PREDPISI S PODROČJA VARSTVA NARAVE	38
4 IZVEDBENI NAČRT SVETOVANJA	41
4. 1 OBMOČJA ZA IZVAJANJE SVETOVANJ	42
4. 1. 1 PROJEKT LIFE-IP NATURA.SI.....	42
4. 1. 1. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA OBMOČJU VOLČEKE	43
4. 1. 1. 2 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA OBMOČJU VOLČEKE	43
4. 1. 2 NARAVOVARSTVENE OPERACIJE INTERVENCIJE KOPOP_BK	44
4. 2 NAČIN IZVEDBE SVETOVANJ.....	44
5 SPREMLJANJE UČINKOV IZVEDENIH UKREPOV NA STANJE VRST IN HABITATNIH TIPOV	46
6 ZAKLJUČEK.....	47
7 VIRI IN LITERATURA	48
PRILOGE.....	50
Priloga 1 – Stanje obravnavanih habitatnih tipov in vrst.....	50
Priloga 2 – Navodila za prijavo v MKGP portal ter naložitev shp sloja	50
Priloga 3 – Prikaz prioritetnih območij za izvajanje svetovanj	50
Priloga 4 – Življenjski krog strašničinega in temnega mravljiščarja	50
Priloga 5 – Značilne vrste nižinskih ekstenzivno gojenih travnikov (HT 6510)	50
Priloga 6 – Značilne vrste travnikov s prevladujočo stožko (HT 6410)	50

Priloga 7 – Prikaz pogostejših invazivnih tujerodnih vrst rastlin na obravnavanem projektnem območju ter kratka navodila za njihovo odstranjevanje	50
Priloga 8 – Zapisnik svetovanja in promocije ukrepov nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks za kmete na območju Nature 2000 Volčke v sklopu projekta LIFE-IP NATURA.SI	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz projektnega območja Volčke	14
Slika 2: Travniki s prisotno zdravilno strašnico (foto: E. Langerholc).....	15
Slika 3: Nižinski ekstenzivno gojen travnik (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN)	17
Slika 4: Travniki s prevladujočo stožko (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN).....	18
Slika 5: Strašničin mravljiščar (<i>Phengaris teleius</i>) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN)	19
Slika 6: Temni mravljiščar (<i>Phengaris nausithous</i>) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN).....	19
Slika 7: Shematski prikaz potrebnih dovoljenj in soglasij za posege in dejavnosti na območjih z naravovarstvenim statusom	39

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Stanje GVŽ na projektnem območju Volčke v letu 2019	22
Preglednica 2: Povezava ekoloških zahtev HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) in HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>) s predlaganimi ukrepi	27
Preglednica 3: Povezava ekoloških zahtev strašničin in temnega mravljiščarja s predlaganimi ukrepi	30
Preglednica 4: Vpis v intervencijo KOPOP_BK, operacijo MET od leta 2019 do 2023 za območje Nature 2000 Volčke	42
Preglednica 5: Površine posameznih prioriternih območij za izvajanje ukrepov za HT 6510 na območju Volček.....	43
Preglednica 6: Površine posameznih prioriternih območij za izvajanje ukrepov za strašničin in temnega mravljiščarja na območju Volček.....	44

POVZETEK

Namen: Cilj projekta LIFE-IP NATURA.SI na pilotnem območju »travišča Štajerske«, ki ga sestavlja pet območij Nature 2000, je obnoviti in izboljšati najmanj 100 ha travišč in za 100 % glede na predhodno programsko obdobje povečati vpis v naravovarstvene operacije intervencije KOPOP na ravni države v času trajanja projekta (2019-2026). To pomeni tudi prispevek povečanja vpisa v KOPOP na projektnih območjih Nature 2000. Ob začetku projekta leta 2019 je na pilotnem območju »travišča Štajerske« bilo v operacijo HAB vpisanih 0,64 ha travnikov, v operacijo MET pa 5,77 ha travnikov. Za dosego cilja bo v sklopu projekta LIFE-IP NATURA.SI izvedenih 200 svetovanj za kmetije. Za pomoč kmetijskim svetovalcem smo za pilotno območje »travišča Štajerske« pripravili dva svetovalna načrta, v katerih so na enem mestu zbrane vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks kmetom, ki kmetujejo na pilotnem območju.

Pričujoči svetovalni načrt je pripravljen za območje Nature 2000 Volčke (SI3000213) s ciljnim habitatnimi tipi HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) in HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinia caerulea*), ter ciljnim vrstami strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*) in temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*). Vsi so na projektnem območju v neugodnem stanju.

Za pilotno območje »travišča Štajerske« je pripravljen še en svetovalni načrt, ki zajema območja Nature 2000 Dravinjska dolina (SI5000005), Dravinja s pritoki (SI3000306) in Ličenca pri Poljčanah (SI3000214). Za peto projektno območje Nature 2000 Boč - Haloze - Donačka gora (SI3000118) priprava svetovalnega načrta ni predvidena, saj v projektu obravnavamo le manjši del območja, kjer s površinami upravljajo le tri kmetije in Planinsko društvo Poljčane. Vsi ti so se leta 2022 in 2023 že vključili v projektne aktivnosti izvajanja prilagojene kmetijske prakse in naravovarstveno operacijo BK.1 Posebni traviščni habitati (v nadaljevanju operacija HAB).

Rezultati in učinki: Obravnavano območje obsega 104 ha, od tega je trajnega travinja cca. 30,5 ha (MKGP portal, marec 2024). Analiza kmetijstva iz leta 2019 na obravnavanih območjih je pokazala, da na njih prevladujejo govedorejske kmetije. Na območju Volčke je v letu 2019 30 kmetij redilo govedi, 3 kmetije drobnico in 7 kmetij kopitarje. Pričakujemo, da bo pričujoči dokument kot praktičen pripomoček v pomoč kmetijskim svetovalcem pri promociji ukrepov prilagojene kmetijske prakse in s tem spodbujanju vpisa tako v projektne ukrepe kot tudi v naravovarstvene ukrepe SKP 2023-2027. Pri pripravi dokumenta so sodelovali strokovnjaki tako z naravovarstvenega kot kmetijskega področja.

V dokumentu je kmetijskim svetovalcem na voljo celovit pregled območja Nature 2000 Volčke, od splošne predstavitve obravnavanega območja Nature 2000, predstavitve naravovarstvenega in kmetijskega vidika območja, zakonodajnih predpisov in zahtev s področja kmetijstva in varstva narave, ki jih morajo kmetje upoštevati ob izvajanju kmetijske dejavnosti ter povezave ekoloških zahtev vrst s predlaganimi ukrepi.

Naravovarstveni vidik poleg naravovarstvenega orisa območja vključuje tudi seznam kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov (v nadaljevanju HT) vezanih na travišča v obravnavanem območju, njihovo stanje ter dejavnike ogrožanja.

Kmetijski vidik vključuje predstavitev naravnih danosti za kmetovanje in omejitve ter priložnosti na obravnavanih območjih, značilnosti kmetij, trend kmetovanja, odnos kmetov do izvajanja sonaravnih praks ter predlagane ukrepe prilagojene kmetijske prakse (ukrepi SKP 2023-2027 ter projektni ukrepi).

Dokument vsebuje tudi izvedbeni načrt svetovanja, ki vključuje predstavitev prioriteten območij za svetovanje naravovarstvenih ukrepov (kateri ukrepi prilagojene kmetijske prakse, kje) in način svetovanja, ki se izvaja v okviru kampanje vnosa zbirnih vlog za kmetijske subvencije. Iz tega nabora kmetij so izvzete kmetije, ki so bile že kontaktirane v okviru vključevanja kmetij v projektne ukrepe LIFE-IP NATURA.SI v sklopu akcije C.1. Svetovanja se izvajajo na sedežu KSS Slovenska Bistrica, KSS Slovenske Konjice, KSS Ptuj in KSS Celje po predhodno določenem terminu. Pred izvedbo svetovanj se travniške površine za vsako posamezno kmetijo pregledajo z vidika kmetijskega in naravovarstvenega vidika (pregled naravovarstvenih statusov, krajinskih značilnosti, prisotnih vrst in HT...). Svetovanje posamezni kmetiji izvedeta skupaj kmetijski in naravovarstveni svetovalec. Kmetijski svetovalec predstavi ukrepe prilagojenih kmetijskih praks in ključne zakonodajne predpise s področja kmetijstva, naravovarstveni svetovalec pa zakaj je izvajanje prilagojenih praks pomembno, stanje vrst in HT, povezavo ekoloških zahtev vrst s prilagojenimi praksami, ITV, ki se pojavljajo na kmetijskih površinah in ključne zakonodajne predpise s področja varstva narave oziroma se svetovalca pri svetovanju tudi medsebojno dopolnjujeta.

Zaključki: Svetovalni načrt je dokument, s katerim želimo kmetijskim svetovalcem omogočiti celosten vpogled v naravovarstvene in kmetijske vsebine na območju Nature 2000 Volčke, s čimer bodo pridobili vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ključnih, tarčnih ukrepov prilagojene kmetijske prakse. Promocija ukrepov je namreč tista, ki je pogosto ključna za to, da se kmetje v polnosti seznani z vsebino in pomenom ukrepov ter jih pričnejo izvajati.

ABSTRACT

Purposes of planned and executed activities: The goal of the LIFE-IP NATURA.SI project in the pilot area »grasslands of Štajerska region«, which consists of five Nature 2000 sites, is to restore and improve at least 100 ha of grasslands and to increase the implementation of AGRI-environment-climate commitments - Natural resources (AOP_NV) as a part of Common Agricultural Policy (CAP) 2023-2027 by 100% compared to the previous program period at the national level. This also means the contribution of increasing enrolment in the AOP_NV in the project areas. At the beginning of the project in 2019 0,64 ha of meadows were involved in the operation Special grassland habitats and in the operation Grassland habitats of butterflies 5,77 ha. To achieve the goal, 200 consultations for farms will be carried out as part of the LIFE-IP NATURA.SI project. To help agricultural advisers, we have prepared two advisory plans for the pilot area »grasslands of Štajerska region«, in which all the necessary information is gathered in one place for effective consulting and promotion of measures of adapted agricultural practice to farmers who farm in the pilot area »grasslands of Štajerska region«.

The current advisory plan is prepared for Natura 2000 site Volčke. The target habitat types of this site are HT 6510 Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*,

Sanguisorba officinalis) and HT 6410 *Molinia* meadows on calcareous, peaty or clayey-silt-laden soils (*Molinia caerulea*) and the target species are Scarce Large Blue (*Phengais teleius*) and Dusky Large Blue (*Phengais nausithous*).

An additional advisory plan has been prepared for the pilot area »grasslands of Štajerska region«, covering the Natura 2000 sites Dravinjska dolina (SI5000005), Dravinja s pritoki (SI3000306) and Ličenca pri Poljčanah (SI3000214), while for the Natura 2000 site Boč - Haloze - Donačka gora (SI3000118), the preparation of an advisory plan is not envisaged, because the project only deals with a smaller part of the site, where only three farms and the Alpine Club Poljčane manage the meadows. In 2022 and 2023, all of them have already been involved in the project activities of the implementation of adapted agricultural practices and in the nature conservation AOP_NV operation Special grassland habitats.

Results and Outcomes: The site covers a total of 104 ha, of which approx. 30,5 ha are permanent grassland. Analysis of agriculture from 2019 in the considered site showed that they are dominated by cattle-breeding farms. In the Natura 2000 site Volčke, 30 farms raised cattle, 3 farms reared sheep and goats, and 7 farms reared ungulates. We expect that the present document will be a practical tool to help agricultural advisers in promoting the measures of adapted agricultural practice and thus encouraging enrolment in both project measures and nature conservation measures of the CAP 2023-2027. Experts from both nature conservation and agriculture participated in the preparation of the document.

The document provides agricultural consultants with a comprehensive overview of the Natura 2000 site in question, from a general presentation to the presentation of the nature conservation and agricultural aspects of these areas, key legislative regulations and requirements that farmers must comply with during implementation agricultural activities and also the connection of the ecological requirements of the species and HT with the proposed measures.

The nature conservation aspect includes a list of qualifying species and habitat types (hereafter HT) related to grasslands in the considered site, their condition and risk factors.

The agricultural aspect includes the presentation of the natural conditions for farming and the limitations and opportunities in the considered site, the characteristics of farms, the trend of farming, the attitude of farmers towards the implementation of adapted practices and the proposed measures of adapted agricultural practice (measures of the common agricultural policy and project measures).

The document also contains an implementation plan for consulting, which includes a presentation of priority areas for consulting on nature conservation measures (which measures of adapted agricultural practices, where) and the method of counselling. Counselling is carried out as part of the campaign of entering an aid application for agricultural subsidies. Farms that have already been contacted as part of the inclusion of farms in project measures as part of Action C.1 are excluded from this set of farms. Consultations are carried out at the headquarters of Agriculture and Forestry Institute Slovenska Bistrica, Agriculture and Forestry Institute Slovenske Konjice, Agriculture and Forestry Institute Ptuj and Agriculture and Forestry Institute Celje, according to a previously determined appointment. Before the consultations are carried out, the

meadow areas for each individual farm are examined from an agricultural and nature conservation point of view (review of nature conservation statuses, landscape features, species and habitat types present...). Counselling for individual farms is generally carried out jointly by an agricultural and nature conservation consultant. The agricultural consultant presents measures of adapted agricultural practices and key legislative regulations in the field of agriculture. The nature conservation consultant presents why the implementation of adapted agricultural practices is important, status of species and habitat types, the connection of ecological requirements of species with adapted agricultural practices, invasive alien species appearing on agricultural land and key legislative regulations in the field of nature protection. Advisors can also complement each other in counselling.

Conclusions: Agricultural advisory plan is a document with which we want to give Agricultural Advisory service a comprehensive insight into the nature conservation and agricultural content in the Nature 2000 site Volčėke, with which they will obtain all the necessary information for effective consulting and the promotion of key, targeted measures of adapted agricultural practice. The promotion of the measures is often the key to the fact that farmers become fully acquainted with the content and importance of the measures and starting to implement them.

1 UVOD

Območja Nature 2000 se v Sloveniji upravljajo sektorsko. To pomeni, da upravljanje oz. izvajanje ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov prevzame posamezen sektor. Kmetijstvo v Sloveniji ne pozna načrtovanja z upravljavskimi načrti (kot npr. gozdarstvo), pripravlja pa t. i. Strateške načrte skupne kmetijske politike (do leta 2022 t.i. Programe razvoja podeželja), ki so po funkciji in vsebini podobni sektorskim načrtom upravljanja. Ukrepi za ohranjanje in izboljševanje stanja vrst in habitatov, vezanih na kmetijsko krajino se tako izvajajo v okviru Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (v nadaljevanju Strateški načrt SKP 2023-2027).

Z namenom, da ukrepe Strateškega načrta SKP 2023-2027 kakor tudi dodatne projektne aktivnosti LIFE-IP NATURA.SI kar najbolje predstavimo kmetom ter jih v čim večjem številu vzpodbudimo k njihovem izvajanju, smo v LIFE integriranem projektu za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE-IP NATURA.SI; akcija C4.1) pristopili k pripravi Svetovalnih načrtov. V njih so za posamezna projektna območja v skladu s projektno prijavnico pripravljeni podrobni načrti za svetovanje kmetom. Vključujejo vse ključne podatke o območju in ukrepih ter izvedbeni načrt svetovanja glede na prioriteta območja in prioritete ukrepe.

Ta in ostali Svetovalni načrti, ki bodo pripravljeni za ostala območja Nature 2000 po Sloveniji, bodo praktičen pripomoček za kmetijske svetovalce, saj bodo v njih našli vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov prilagojene kmetijske prakse kmetom na obravnavanih območjih. Ker pa se bo svetovalni načrt posodabljal na podlagi izkušenj in izraženih potreb s terena, z novostmi skupne kmetijske politike in novih spoznanj o ekologiji varovanih vrst in HT ter načinih njihovega varstva, ga smatramo za »živ« dokument.

Na pilotnem območju »travišča Štajerske je poleg pričujočega dokumenta pripravljen še skupni Svetovalni načrt za območja Nature 2000 Dravinjska dolina (SI5000005), Dravinja s pritoki (SI3000306) in Ličenca pri Poljčanah (SI3000214). Priprava Svetovalnega načrta za območje Nature 2000 Boč - Haloze - Donačka gora (SI3000118) ni predvidena, saj v projektu ne obravnavamo celotnega območja, ampak le območje Bočke ravni, kjer pa so površine v upravljanju le treh kmetij in Planinskega društva Poljčane. Vsi ti so se leta 2022 in 2023 že vključili v projektne aktivnosti izvajanja prilagojene kmetijske prakse in naravovarstveno operacijo BK.1 Posebni traviščni habitati (v nadaljevanju: operacija HAB) intervencije Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila - biotska raznovrstnost in krajina (v nadaljevanju KOPOP_BK).

1. 1 CILJI

1. 1. 1 PROJEKTNI CILJI LIFE IP NATURA.SI

Cilj projekta je obnoviti ali izboljšati najmanj 100 ha travišč na projektnih območjih Dravinja s pritoki, Dravinjska dolina, Ličenca pri Poljčanah, Volčke, Boč - Haloze - Donačka gora (Bočka ravan) z namenom izboljšanja ohranitvenega stanja traviščnih habitatnih tipov, metuljev mravljiščarjev in drugih vrst, kar pomeni izboljšanje stanja njihovih populacij.

Prav tako je eden od projektnih ciljev tudi **100 % povečanje vpisa v naravovarstvene operacije intervencije KOPOP_BK** na ravni države, kar pomeni prispevek povečanja vpisa v KOPOP_BK tudi na projektnih območjih.

Z izkušnjami, ki jih bomo pridobili pri vpisovanju in izvajanju projektnih ukrepov na Traviščih Štajerske, kot tudi pospešeni promociji vpisa v naravovarstvene operacije intervencije KOPOP_BK, bomo v prihodnje lažje načrtovali in oblikovali ukrepe na sistemski ravni na ravni države (priprava Programa upravljanja območij Natura 2000) in EU (v sklopu Skupne kmetijske politike).

1. 1. 2 CILJI V OKVIRU PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURE 2000 ZA OBDOBJE 2023-2028

V Programu upravljanja območij Nature 2000 za obdobje 2023-2028 (v nadaljevanju PUN) so v Prilogi E Ciljne površine za ohranjanje biotske raznovrstnosti določeni cilji vključenih površin v naravovarstvene KOPOP_BK ukrepe.

Za projektno območje Volčke je za operacijo Traviščni habitati metuljev (v nadaljevanju MET) intervencije Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost in krajina v nadaljevanju KOPOP_BK) določen cilj 25 ha.

2 OBMOČJE SVETOVANJA

2. 1 SPLOŠNO O OBMOČJU SVETOVANJA

Projektno območje Nature 2000 Volčke (Slika 1) leži na jugovzhodnem robu Celjske kotline, vzhodno od mesta Celje in severno od naselja Bukovžlak. Gre za okrog 3 km dolgo in 500 m široko območje, ki se razteza na 104 ha. Območje na severni strani omejuje vodotok Vzhodna Ložnica z levim pritokom, tj. potokom Dobje. V območje Nature 2000 je vključen tudi del Proseniškega potoka.

Slika 1: Prikaz projektnega območja Volčke

2. 2 PRISTOJNE JAVNE SLUŽBE S PODROČJA OHRANJANJA NARAVE IN KMETIJSKEGA SVETOVANJA

Na projektnem območju naloge javne službe s področja ohranjanja narave opravlja območna enota Celje Zavoda RS za varstvo narave. Na projektnem območju naloge s področja kmetijstva opravlja območni kmetijsko gozdarski zavod in sicer KGZS Zavod Celje (KGZ Celje).

2. 3 NARAVOVARSTVENI VIDIK OBMOČJA

2. 3. 1 NARAVOVARSTVENI ORIS OBMOČJA

Volčeke predstavljajo ostanek poplavnega območja nižinskega potoka Vzhodna Ložnica. Z naravovarstvenega vidika je območje Volček zelo pomembno, saj gre za redki ostanek nekdanjih obsežnih mokrotnih območij v spodnji Savinjski dolini. Tukaj so se ohranile različne vlagoljubne rastlinske združbe kot so šašja, ločja in močvirni travniki z modro stožko (*Molinia coerulea*), ob jarkih pa tudi trstikovja in rogozovja bogata z vodno peruniko (*Iris pseudacorus*) (Rebeušek, 1999). V preteklosti so bile na tem območju opažene tudi številne vrste ptic, med katerimi velja izpostaviti zlasti zlatovranko (*Coracias garrulus*) (Rebeušek, 1999).

Volčeški travniki so z naravovarstvenega vidika še posebej pomembni za evropsko ogrožene vrste metuljev, kot sta temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*) in strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*), katerih hranilna rastlina zdravilna strašnica (*Sanguisorba officinalis*) raste na teh travnikih. Po besedah Rebeuška (ustno), se na tem območju nahajata največji populaciji teh dveh vrst v Celjski kotlini. Za ti dve vrsti je opredeljeno tudi območje Nature 2000 Cerovec (SI3000114), ki je cca. 3 km oddaljeno od Volček. Od evropsko ogroženih vrst metuljev se tukaj pojavlja še močvirski cekinček (*Lycaena dispar*). Sicer pa Vzhodna Ložnica z desnim pritokom Dobje ter levim pritokom, tj. Proseniškim potokom predstavlja habitat donavskega potočnega piškurja (*Eudontomyzon vladkovi*) ter navadnega škržka (*Unio crassus*) (arhiv ZRSVN, 2022).

Slika 2: Travniki s prisotno zdravilno strašnico (foto: E. Langerholc)

Volčkeke predstavljajo ostanek poplavnega območja nižinskega potoka Vzhodna Ložnica, ki je imel pred regulacijo meandrirajočo strugo in sicer vse do izliva v reko Voglajno. Ta del je predstavljal naravni zadrževalnik visokih voda, ki je Celje varoval pred visokimi vodami z vzhodne strani. Območje so prekrivali obsežni vlažni in v manjšem delu močvirni travniki, mehkolesna loka z vrkami in jelšami ter trdolesna loka s hrastom dobom in belim gabrom. Po uravnavi Ložnice in izkopih melioracijskih jarkov je območje izgubilo funkcijo naravnega zadrževalnika, kar je močno okrnilo značilnosti tega območja.

Kljub pestrosti naravnih danosti in preteklim naravovarstvenim prizadevanjem pa pri določenih vrstah beležimo zmanjševanje populacij. Velik vpliv na to območje je poleg regulacij imela tudi izgradnja vzhodne celjske obvoznice, ki je zahodni del območja odrezala od osrednjega dela. Pomembno je k zmanjševanju števila vrst na tem območju prispevala tudi industrija ter komunalne odpadne vode ter tudi intenziviranje kmetijstva, ki je v zadnjih desetletjih privedlo do izvajanja prehitre in prepogoste košnje, sejanja travnih mešanic ter povečanega vnašanja mineralnih gnojil in zaščitnih sredstev.

2. 3. 2 ZAKAJ JE IZVAJANJE PRILAGOJENIH KMETIJSKIH PRAKS POMEMBNO?

Izvajanje prilagojenih kmetijskih praks, ki upoštevajo ekološke zahteve vrst in habitatnih tipov, je ključno za njihovo ohranjanje. Z zamikom (ali opustitvijo določenih načinov) rabe namreč omogočimo, da rastline in živali nemoteno opravijo svoj razvojni krog. V primeru rastlin le-te lahko cvetijo in semenijo, v primeru živali pa se uspešno pariyo in imajo mladiče, ki nato odrastejo.

Na ta način dolgoročno ne le ohranjamo prisotnost določene vrste ali habitatnega tipa na območju, temveč zagotavljamo tudi pogoje za izboljšanje njihovega življenjskega prostora oz. morebitno povečanje velikosti populacije. Prav tako pozitivno vplivamo tudi na druge vrste.

Podrobnejše ekološke zahteve posameznih vrst in habitatnih tipov ter ustrezne prilagojene kmetijske prakse so opisane v poglavju. 2.2.7.

2. 3. 3 SEZNAM PRISOTNIH HABITATNIH TIPOV IN VRST VEZANIH NA TRAVIŠČA

Na obravnavanem območju so prisotni naslednji habitatni tipi ter vrste, ki so kvalifikacijski za to območje Nature 2000 in so neposredno ali posredno vezane na travišča oziroma ima upravljanje z njimi nanje vpliv:

- HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinia caerulea*),
- strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*),
- temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*),
- močvirski cekinček (*Lycaena dispar*),
- navadni škržek (*Unio crassus*) in
- donavski potočni piškur (*Eudontomyzon vladykovi*).

V nadaljevanju obravnavamo le habitatne tipe in vrste, ki so neposredno vezane na travišča in so ciljni habitatni tipi oziroma ciljne vrste projekta:

- HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinia caerulea*),
- strašnič in mravljiščar (*Phengaris teleius*),
- temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*).

2. 3. 4 STANJE OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST

V tem poglavju so predstavljeni le kratki povzetki stanja vrst in habitatnih tipov, ki so neposredno vezani na travišča in so ciljne vrste oziroma HT projekta. Podrobnejši opisi stanja se skupaj s podatki nahajajo v Prilogi 1 tega dokumenta.

2. 3. 4. 1 STANJE HT 6510 NIŽINSKI EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI (*ALOPECURUS PRATENSIS*, *SANGUISORBA OFFICINALIS*) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU

Slika 3: Nižinski ekstenzivno gojen travnik (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje ohranjenosti HT: neugodno
- Trend velikosti HT: padajoč

Habitatni tip je na projektnem območju v neugodnem - slabem stanju s padajočim trendom. Padajoč trend potrjuje tudi kartiranje habitatnih tipov izvedeno v letu 2019, ki je pokazalo, da se je površina s tem habitatnim tipom v primerjavi z letom 2011 na tem območju zmanjšala za 51 %.

2. 3. 4. 2 STANJE HT 6410 TRAVNIKI S PREVLAJUJOČO STOŽKO (MOLINIA SPP.) NA KARBONATNIH, ŠOTNIH ALI GLINENO-MULJASTIH TLEH (MOLINION CAERULEAE) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU

Slika 4: Travniki s prevladujočo stožko (foto: B. Fajdiga; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje ohranjenosti HT: neugodno
- Trend velikosti HT: padajoč

Habitatni tip je na projektnem območju v neugodnem - slabem stanju s padajočim trendom. Kartiranje habitatnih tipov izvedeno v letu 2019 je sicer pokazalo, da se je površina s tem habitatnim tipom v primerjavi z letom 2011 na tem območju povečala za 31 %. Razlog za porast je verjetno v sodobnejšem in bolj natančnem načinu kartiranja ter premene HT 6510 v HT 6410 in obratno.

2. 3. 4. 3 STANJE STRAŠNIČINEGA MRAVLJIŠČARJA (*PHENGARIS TELEIUS*) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU

Slika 5: Strašničin mravljiščar (*Phengaris teleius*) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Raziskave, ki so bile namenjene izhodiščnemu pregledu stanja na obeh projektnih območjih v letu 2019, so potrdile, da je vrsta v izrazito neugodnem stanju.

2. 3. 4. 4 STANJE TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA (*PHENGARIS NAUSITHOUS*) NA OBRAVNAVANEM PROJEKTNEM OBMOČJU

Slika 6: Temni mravljiščar (*Phengaris nausithous*) (foto: M. Jež; vir: arhiv ZRSVN)

Poročanje Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih za obdobje 2012-2018 za kontinentalno (celinsko) biogeografsko regijo (Poročilo, 2019a):

- Stanje populacije: neugodno
- Trend velikosti populacije: padajoč

Raziskave, ki so bile namenjene izhodiščnemu pregledu stanja na obeh projektnih območjih v letu 2019, so potrdile, da je vrsta v izrazito neugodnem stanju.

2. 3. 5 DEJAVNIKI OGROŽANJA OBRAVNAVANIH HABITATNIH TIPOV IN VRST

V tem poglavju so navedeni najpogostejši dejavniki ogrožanja obravnavanih HT in vrst z vidika izvajanja kmetijske dejavnosti.

Dejavniki z vidika kmetijske dejavnosti, ki v splošnem vplivajo na povečano ogroženost obravnavanih ciljnih vrst in HT, so (projekt Ljuba, 2022):

- prezgodnja in prepogosta košnja, zaradi česar pride do spremembe vrstne sestave.
- gnojenje, ki vodi v zmanjšanje rastlinske pestrosti ter v pojavljanje ruderalnih vrst in plevelov, prav tako pa močno upade število vrst.
- opuščanje košnje, kar posledično vodi v zaraščanje. Razširijo se lahko določene vrste, med njimi tudi invazivne tujerodne vrste.
- paša s preveliko obtežbo ali reja na prostem, ki povzroča preobremenitve z dušikom.
- siliranje in baliranje pokošene trave, ki močno spremeni rastlinske združbe, saj omogoča zgodnejšo košnjo in večje število odkosov. Na dolgi rok siromaši vrstno pestrost, saj je motena semenitev nekaterih vrst, prav tako se s travnika odstrani semena pokošenih rastlin. V plastično folijo se povije tudi precejšen delež nevretenčarjev (kobilice, gosenice ipd.).
- dosejevanje s komercialnimi travnimi mešanicami, ki spremenijo vrstno sestavo travnika.
- osuševanje in melioracije, posledica česar je zmanjšan mokrotni značaj travnikov in spremenjena rastlinska vrstna sestava.
- požiganje travnikov, kar neposredno uničuje živali, ki se ne morejo umakniti s požarišča.
- nasipavanje različnega materiala na travišča, kar povzroči izgubo življenjskega prostora. Takšna travišča se bodisi spremenijo v intenzivno gojene travnike (v primeru nasipanja zemlje in sejanje travnih mešanic), v utrjene poti ali v ruderalne površine, ki jih lahko hitro naselijo tujerodne rastlinske vrste.

2. 4 KMETIJSKI VIDIK OBMOČJA

2. 4. 1 NARAVNE DANOSTI ZA KMETOVANJE IN OMEJITVE TER PRILOŽNOSTI NA PROJEKTNEM OBMOČJU NATURE 2000

Pilotno območje Travišča Štajerske, ki poleg Volček pri Celju, zajema območja Nature 2000 Dravinjska dolina, Dravinja s pritoki, Ličenca pri Poljčanah in Boč - Haloze - Donačka gora, je zelo raznoliko. Glede na rabo iz leta 2019, kar na 75,8 % območja Volčke poteka kmetijska pridelava, od tega predstavljajo njive 46% površin, travniki pa 29 % površin.

Zaradi uvrščenosti v območje Nature 2000 imajo kmetije določene omejitve, a tudi nekatere priložnosti. Kmetovanje na območjih Nature 2000 nudi kmetijam možnost dodatnega vira dohodka. Za ohranjanje biodiverzitete na travniških površinah so v okviru intervencije Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost in krajina (KOPOP_BK) sprejeti ukrepi za varovanje traviščnih habitatov metuljev (MET). Kmetije se v ukrepe lahko vključijo prostovoljno, kar predstavlja prednost pred kmetijami izven območja Nature 2000. Prav tako se lahko kmetije s primernimi travniki vključijo v projekt LIFE-IP NATURA.SI in pridobijo za nadstandardno obdelavo finančno nadomestilo oz. brezplačno uporabo mehanizacije za spravilo travinja.

Največji izziv kmetijam predstavlja uvrstitev v območje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT), ki je določeno na tistih območjih Nature 2000, kjer je stanje travniških vrst in habitatnih tipov slabo in jih je zato treba varovati. Na takih travnikih je prepovedano spreminjanje rabe trajnega travinja (1300), travinja z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi (1320) ter ekstenzivnih oz. travniških sadovnjakov (1222) v druge kmetijske ali nekmetijske rabe. Če je za tekoče leto ugotovljeno, da je nosilec kmetijskega gospodarstva zoral ali spremenil GERK-e z OOTT v rabe, ki niso zgoraj naštet, se mu dodeli upravna sankcija iz pravila pogojenosti DKOP 9 in mora najpozneje do 31. 12. v letu ugotovitve kršitve te površine ponovno spremeniti v rabo 1300, 1320 ali 1222.

Zaradi prepovedi spreminjanja rabe, kmetje težje kolobarijo na svojih njivskih površinah. Na kmetijah je bila v preteklosti praksa, da so po nekaj letih obdelave njivsko površino zatravili in v njivsko uporabo preorali drugo zatravljeno površino. Na tak način so na njivskih površinah izvajali varovanje pred prevelikim pojavom škodljivih organizmov in razrastom plevelnih rastlin, s tem je bila potreba po uporabi fitofarmacevtskih sredstev manjša. Takšno kolobarjenje s površinami je koristilo tudi tlom, saj preozek kolobar na njivah povzroča tveganje za preveliko črpanje posameznih hranilnih snovi in dolgoročno siromašenje tal.

Paša znotraj območja Nature 2000 Volčke ne poteka, zato kmetje niso omejeni z vključitvijo v ukrep Dobrobit živali – operaciji DŽ govedo in DŽ drobnica. Dodatne omejitve jim predstavlja visoka podtalnica in padavine, saj se tla tukaj težje osušijo do te mere, da so primerna za obdelavo s kmetijsko mehanizacijo.

2. 4. 2 ZNAČILNOSTI KMETIJ

Kmetije, ki obdelujejo površine na območju Nature 2000 Volčke so usmerjene predvsem v govedorejo (krave dojilje in pitanci, prireja mleka). Prašiče redi le nekaj kmetij za lastne potrebe. Vse kmetije imajo sedež izven območja. V spodnji preglednici so prikazane vse kmetije, ki so v letu 2019 na dan 1. 2. 2019 redile živali ter oddale zbirno vlogo in so obdelovale svoje površine znotraj obravnavanega območja Nature 2000.

Če je kmetija redila živali v turnusni reji (prašiči, perutnina), se je upošteval skupni GVŽ turnusov znotraj celega leta, tudi če na KMG ni bilo živali na dan 1.2.2019 (vir podatkov je ARSKTRP) (Preglednica 1).

Preglednica 1: Stanje GVŽ na projektnem območju Volčke v letu 2019

Skupno št. kmetij z	Skupni GVŽ	Št. kmetij z govedom	GVŽ govedo	Št. kmetij s prašiči	GVŽ prašiči	Št. kmetij z drobnico	GVŽ drobnica	Št. kmetij s kopitarji	GVŽ kopitarji	Št. kmetij s perutnino	GVŽ perutnina	Št. kmetij z jelenjadjo	GVŽ jelenjad	Št. kmetij z drugimi	GVŽ drugo
34	629,66	30	567,9	17	24,94	3	10,65	7	24,5	15	1,61	0	0	2	0,06

2. 4. 3 TREND KMETOVANJA

Na zahodnem delu Volček je večina travnikov mokrotnih in na njih poteka ekstenzivna pridelava. Kmetje jih kosijo 1-2 krat letno. Le nekatere površine so košene trikrat letno. Travniki niso gnojeni in na njih ne poteka paša.

V osrednjem delu pa se pojavljajo tudi več hektarske njive in intenzivni travniki. Pred uvedbo OOTT je bilo v tem delu preoranih precej travnikov.

2. 4. 4 ODNOS KMETOV DO IZVAJANJA SONARAVNIH PRAKS

Kmetje se zelo različno odzivajo na izvajanje sonaravnih praks. Na eni strani imamo kmetije (še posebej je potrebno izpostaviti ekološke kmetije), ki so naravovarstveno zelo ozaveščene ter s srcem in dušo kmetujejo sonaravno. Na drugi strani se najdejo posamezniki, ki jim ni veliko mar za naravo, oz. ne znajo pravilno ravnati z naravo.

Največ pa je kmetij, ki se zavedajo pomena ohranjanja narave, vendar zaradi preživetja kljub temu intenzivirajo kmetijsko pridelavo. Take kmetije v primeru vključitve v KOPOP s trenutnim finančnim nadomestilom MET ne morejo pokriti izpada proizvodnje in s tem izgubljenega dohodka.

2. 4. 4. 1 KRATEK POVZETEK ANKET KMETOV OZIROMA DOSEDANJIH POGOVOROV Z NJIMI

Po pogovorih s kmeti na pilotnem območju Travišča Štajerske (81 opravljenih anket, od tega 10 na območju Volčkeke), kmetje predvsem izpostavljajo oteženo delo zaradi težkih ilovnatih tal in poplav. Tla so nasičena z vodo, oteženo je delo s kmetijskimi stroji. Na mokrotnih travnikih raste po večini nekvalitetna ali celo za živino škodljiva krma. Zaradi poplav in spomladanskega slabega vremena veliko kmetij na območju ohranjanja metuljev ne more opraviti prve košnje do 15.6., ker tla niso primerno osušena za strojno obdelavo. To posledično pomeni, da v celoti ostanejo brez pridelka oz. je krma brez krmne vrednosti ali celo zdravstveno oporečna za živali. To je pri kmetih tudi glavni razlog, zakaj na teh površinah ne želijo izvajati KOPOP ukrepa za ohranjanje metuljev.

Kmetje izpostavljajo tudi omejitve, ki jim jo predstavlja območje OOTT, kjer je prepovedano preoravanje trajnih travnikov. Ukrep OOTT je eden od ukrepov t.i. Pogojenosti in je namenjen varstvu trajnih travnikov na območjih, kjer je stanje le-teh slabo oz. nezadostno. Na tem območju pa imamo intenzivne govedorejske kmetije, ki za svojo živino potrebujejo kvalitetno krmo. Kmetom na območju Travišč Štajerske primanjkuje njivskih površin, na katerih bi pridelovali žita, koruzo ter sejane trave.

Precej kmetij je že opustilo živinorejo, svoje površine so dali v najem okoliškim govedorejskim kmetijam. Večje kmetije bi lažje vključile del površin v KOPOP ali naravovarstveni projekt, vendar si na najetih površinah zaradi sankcij v primeru zmanjšanja površin tega ne upajo. Odpoved najemne pogodbe se namreč ne šteje za višjo silo, kmet pa je v primeru zmanjšanja obveznosti sankcioniran.

2. 4. 4. 2 SEZNAM TEHNOLOŠKIH IZZIVOV

Dejstvo je, da je krma iz travnikov, ki so vključeni v KOPOP operacijo MET s kmetijskega vidika slabše kakovosti oz. ima slabšo krmno vrednost. Prepoved košnje je namreč v poletnih mesecih od 15.6 do 15.9, kar predstavlja velik del vegetacije in posledično slabšo krmno vrednost septembrske košnje. V primeru, da zaradi slabega vremena v jeseni kmet ne more opraviti košnje, takšna trava drugo leto ni več primerna za krmo živalim.

Kmetje se velikokrat sprašujejo tudi, kaj storiti s takšno neustrezno krmo. Tudi na tem področju se pojavljajo nove rešitve in priložnosti. V sosednji Avstriji manj kvalitetno suho krmo predelujejo v krmne pelete za prašiče in divjačino. Povpraševanje po senenih peletih kot prašičji krmi se tam opazno povečuje.

2. 4. 5 PREDLAGANI UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE

Dejavnike ogrožanja, ki so navedeni v poglavju 2.3.5. lahko pomembno zmanjšamo oz. omilimo z izvajanjem prilagojenih kmetijskih praks, ki v celoti upoštevajo ekološke zahteve vrst in habitatnih tipov.

2. 4. 5. 1 KMETIJSKO-OKOLJSKA PODNEBNA PLAČILA (KOPOP)

Intervencija KOPOP_BK obsega tudi nekatere t.i. ciljne naravovarstvene operacije, ki prispevajo k ohranjanju ogroženih vrst. Na projektnem območju Volčke je ključno, da se kmete vzpodbuja k izvajanju KOPOP operacije »Traviščni habitati metuljev – MET«.

Kmetija, ki se želi vključiti v operacijo MET, mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- vključiti vsaj 0,3 ha travniških površin (raba 1300) pri čemer je najmanjša površina kmetijskega zemljišča iste vrste dejanske rabe 0,1 ha;
- lokacija izvajanja v obdobju trajanja obveznosti se ne sme spreminjati;
- voditi je treba evidenco delovnih opravilih;
- opraviti program usposabljanja v obsegu najmanj 15 ur v obdobju trajanja obveznosti.

BK.2 TRAVIŠČNI HABITATI METULJEV (MET)

Stopnja I (MET_1):

- košnja ni dovoljena **od 15. junija do 15. septembra** tekočega leta;
- paša, mulčenje in gnojenje niso dovoljeni čez vse leto;
- uporaba FFS ni dovoljena čez vse leto;
- obvezno je spravilo travinja;
- v primeru posamičnega pojavljanja invazivnih tujerodnih rastlinskih vrst sta obvezni dve košnji in sicer ena do 15. junija tekočega leta in druga po 15. septembru tekočega leta;
- na GERK ne sme biti več kot 30 % površine prerasle z invazivnimi tujerodnimi rastlinskimi vrstami, ki ne smejo cveteti ali semeniti oziroma se širiti na druge načine.

Stopnja II (MET_2):

- zahteve stopnje I;
- za GERK, velikosti najmanj 0,3 ha se pusti nepokošen pas, ki mora predstavljati 5 do 10 % površine GERK in na najožjem delu ne sme biti ožji od 5 m. Nepokošen pas se mora vzpostaviti ob vsaki košnji. Pokosi se ob naslednji košnji, ko se vzpostavi nov nepokošen pas obvezno na drugem delu travnika. Po košnji predhodnega nepokošenega pasu, je obvezno tudi spravilo travinja. Nepokošen pas mora biti vedno na drugem delu travnika;
- trava se pospravi kot mrva. Siliranje pokošene trave in povijanje trave s folijo (baliranje v silažne bale) nista dovoljena;
- izdelati je treba skice travnika z vrisanimi nepokošenimi pasovi.

Za obe stopnji zahtevnosti velja, da:

- paša, mulčenje in gnojenje ter uporaba FFS niso dovoljeni na celém GERK;
- se lahko izvaja na delu površin trajnega travinja, lahko na delu GERK;
- se lokacija izvajanja v obdobju trajanja obveznosti ne sme spreminjati;
- se izvaja na območjih traviščnih habitatov metuljev iz evidence MET_15_6_15_9;

- obtežba z živino ni relevantna.

Višina plačila za izvajanje operacije MET znaša za:

- MET_1: 394,20 EUR na ha letno;
- MET_2: 422,06 EUR na ha letno.

2. 4. 5. 2 KMETJE OHRANJAMO TRAVNIKE ŠTAJERSKE (13. 4. 2022 DO KONCA PROJEKTA, 31. 12. 2026)

V sklopu projekta LIFE-IP NATURA.SI je možno izvajati prilagojeno kmetijsko prakso za izboljšanje stanja ohranjenosti strašničinega (*Phengaris teleius*) in temnega mravljiščarja (*Phengaris nausithous*) ter tarčnega habitatnega tipa HT 6510.

V projekt se lahko kmetije vključijo preko javnega poziva »Kmetje ohranjamo travnike Štajerske« (v nadaljevanju javni poziv), ki ga je 13.4.2022 objavil KGZ Ptuj. Za vključitev mora kmetija izpolnjevati naslednje pogoje:

- površine kmetije ležijo na območju Nature 2000 Dravinja s pritoki (SI3000306), Dravinjska dolina (SI5000005), Ličenca pri Poljčanah (SI3000214), Bočka ravan na območju Boč-Haloze-Donačka gora (SI3000118), Volčke (SI3000213).
- površine kmetije ležijo na že določenih prioritetnih površinah izven območja Nature 2000;
- je raba zgoraj navedenih površin trajni travnik (šifra rabe - 1300).

Na teh območjih so bile s strani strokovnjakov v projektu LIFE-IP NATURA.SI določene prioritetne površine za ohranjanje metuljev mravljiščarjev oziroma ciljnih habitatnih tipov (poglavje 4.1), ki so najprimernejše za izvajanje projektnih ukrepov. Primernost preostalih, neprioritetnih površin, za vključitev v projekt ocenijo strokovnjaki po posebnih merilih, ki so del javnega poziva.

Vključitev v aktivnosti projekta je možna od objave javnega poziva, 13. 4. 2022 do konca projekta, 31. 12. 2026. Javni poziv je objavljen na spletnih straneh www.kgz-ptuj.si/Novice-in-izobrazevanja/Projekti/LIFE-IP-NATURASI in www.natura2000.si.

Javni poziv vsebuje naslednje sklope:

Sklop A – prilagojeno kmetovanje

- oprema oz. mehanizacija za brezplačno uporabo (kosilnica, balirka, sušilnica za bale ...)

Kmetijsko gospodarstvo oz. skupina kmetijskih gospodarstev pridobi v brezplačno uporabo opremo oz. mehanizacijo (pri čemer se upošteva okvirno vrednost 2.750 EUR z DDV za 1 hektar vključene površine).

Prijava na sklop A je bila z dnem 9.4.2024 zaprta.

Sklop B – prilagojeno kmetovanje

- finančno nadomestilo za zagotavljanje ustreznega upravljanja s kmetijskimi zemljišči

Kmetijsko gospodarstvo za 1 ha vključene površine pridobi finančno nadomestilo v primeru zagotavljanja upravljanja na površinah za ohranjanje metuljev mravljiščarjev – 549 EUR na hektar letno ter v primeru zagotavljanja upravljanja na površinah za ohranjanje tarčnih habitatnih tipov – 544 EUR na hektar letno.

Javni poziv za prijavo na sklop B bo objavljen do porabe sredstev (zaključek javnega poziva bo objavljen na spletnih mestih).

Sklop C – najem in odkup zemljišč

Postopek najema oziroma odkupa poteka skladno z veljavno zakonodajo Republike Slovenije.

Vključitev v projekt – prilagojeno kmetovanje

Upravičenec, ki se je prijavil na sklop A oz. sklop B podpiše sporazum oz. pogodbo, na podlagi katere se zaveže, da bo zagotavljal ustrezno upravljanje s kmetijskimi zemljišči.

Prilagojeno kmetovanje na površinah za ohranjanje metuljev mravljiščarjev se izvaja na način:

- košnja in paša se ne izvaja med 15. junijem in 15. septembrom;
- mulčenje in gnojenje se ne izvaja skozi vse leto;
- če se izvaja košnja, krma ne sme ostati na travinju;
- apnenje se ne izvaja;
- ohranjanje se naravni relief in značaj travnikov;
- trava pred spravilom na travniku odleži vsaj 2 dni.

Prilagojeno kmetovanje na površinah za ohranjanje ciljnih habitatnih tipov se bo izvajalo na način:

- košnja in paša se izvaja po 30. maju;
- mulčenje se ne izvaja;
- gnojenje z organskimi gnojili je omejeno na 40 kg dušika iz organskih gnojil na hektar;
- če se izvaja košnja, krma ne sme ostati na travinju;
- apnenje se ne izvaja;
- ohranjanje se naravni relief in značaj travnikov;
- trava pred spravilom na travniku odleži vsaj 2 dni.

Kmetija mora še vsaj 5 let po koncu projekta na vključeni površini zagotavljati upravljanje v skladu s sporazumom oz. pogodbo.

2. 5 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV VRST IN HT S PREDLAGANIMI UKREPI

V nadaljevanju za vsako od obravnavanih vrst oziroma HT podajamo predlagane ukrepe z obrazložitvijo glede na ekološke zahteve vrste oziroma HT.

2. 5. 1 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV HT 6510 NIŽINSKI EKSTENZIVNO GOJENI TRAVNIKI (ALOPECURUS PRATENSIS, SANGUISORBA OFFICINALIS) IN HT 6410 TRAVNIKI S PREVLAJUJOČO STOŽKO (MOLINIA SPP.) NA KARBONATNIH, ŠOTNIH ALI GLINENO-MULJASTIH TLEH (MOLINION CAERULEAE) S PREDLAGANIMI UKREPI

Spodaj navedeni predlagani ukrepi so že lahko zahteve operacij KOPOP_BK ali projektnih ukrepov in predstavljajo priporočila, ki si jih kmetje prostovoljno (v okviru posamezne intervencije KOPOP_BK ali projektnega ukrepa) izberejo za upravljanje travnikov.

Preglednica 2: Povezava ekoloških zahtev HT 6510 Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) in HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) s predlaganimi ukrepi

Kmetijska dejavnost	Predlagani ukrep	Obrazložitev predlaganega ukrepa glede na ekološke zahteve HT 6510	Pravna podlaga za izvajanje
Košnja	Košnja v tekočem letu se izvaja po 30. 5.	Omejitev košnje do določenega datuma omogoča upoštevanje ekoloških zahtev travniških rastlinskih vrst v habitatnem tipu. Te lahko nemoteno in uspešno izvedejo svoj razvojni cikel - cvetijo, semenijo, s čimer se zagotavlja trajnost in ohranjanje njihovega pojavljanja.	Operacija HAB stopnja I in HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK
	Obvezno spravilo travinja, če se izvaja košnja.	Grabljenje prepreči gnitje trave in pospeši rast nove trave.	Operacija HAB stopnja I in HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK

	Puščanje nepokošenega pasu (za GERK, velikosti najmanj 0,3 ha), ki mora predstavljati 5 do 10 % površine GERK in na najožjem delu ne sme biti ožji od 5 m. Nepokošen pas se mora vzpostaviti ob vsaki košnji. Pokosi se ob naslednji košnji, ko se vzpostavi nov nepokošen pas obvezno na drugem delu travnika. Po košnji predhodnega nepokošenega pasu, je obvezno tudi spravilo travinja. Na nepokošenem pasu paša ni dovoljena.	Nepokošeni pas predstavlja prostor za ohranitev rastlinskih in živalskih vrst, ki jim omogoča nemoten zaključek njihovega razvojnega cikla (npr. ptice speljejo svoj zarod). Nepokošeni pasovi so tudi vir hrane za številne živalske vrste (žuželke npr. Najdejo hranljive rastline, nektar in cvetni prah; ptice pa kobilice, bramorje in druge žuželke) in skrivališče za živali (v visoki travi so živali manj opazne kot na odprtih pokošanih površinah).	Operacija HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK
	Pokošena trava na travniku odleži vsaj dva dni. V času, ko trava leži na tleh, se jo lahko obrača in spravlja v vrste. Nato sledi spravilo trave.	Rastlina lahko odvrže semena, omogočen je pobeg organizmov s pokošene trave oz. omogočen zaključek razvojne faze (npr. pri žuželah). S tem, ko se pokošena trava do določene mere posuši in nato pospravi, preprečimo razvoj plesni in gnitja.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Košnja s strižno kosilnico.	Naravi najbolj prijazen način košnje je s strižno kosilnico. Košnja z rotacijsko kosilnico poškoduje in pobije večji delež žuželk in vretenčarjev (dvoživk, ptic, sesalcev,...) na travniku, v primerjavi s strižno kosilnico.	Priporočilo projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Višina odkosa vegetacije naj bo opravljena 10-15 cm nad tlemi.	Na ta način ostane dovolj visoka travna ruša, ki nudi zatočišče številnim žuželkam, hkrati pa zmanjšuje preveliko izsuševanje tal.	Priporočilo projekta LIFE-IP NATURA.SI

Paša	Paša v tekočem letu se izvaja po 30. 5.	Omejitev paše do določenega datuma omogoča upoštevanje ekoloških zahtev travniških rastlinskih vrst v habitatnem tipu. Te lahko nemoteno in uspešno izvedejo svoj razvojni cikel - cvetijo, semenijo, s čimer se zagotavlja trajnost in ohranjanje njihovega pojavljanja. Poleg tega se zmanjša učinke paše na površino, saj pašne živali teptajo travno rušo in z iztrebki vnašajo dušik v tla.	Operacija HAB stopnja I in HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK
Gnojenje	Gnojenje z organskimi gnojili v omejeni količini 40 kg N/ha. Uporaba mineralnih gnojil ni dovoljena.	Habitatni tip uspeva na tleh, ki so revna s hranili. Z dognojevanjem se vrstna sestava habitatnega tipa zmanjša, pojavijo se ruderalne vrste in pleveli, zato je omejitev gnojenja za ohranitev habitatnega tipa ključna.	Operacija HAB stopnja I in HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK
Vzdrževanje	Ohranja se mokroten značaj travnikov (brez vzpostavitve novih odvodnih jarkov).	Izsuševanje tal vodi v postopno spreminjanje rastlinske sestave habitatnega tipa, kar vodi v njegovo izgubo.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Ohranja se naravni relief površine travnika.	Nasipavanje zemljine uniči rastline, ki so značilne za habitatni tip in poveča tveganje za pojav in širjenje invazivnih tujerodnih vrst.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Travnikov se ne mulči.	Mulčenje je uničujoče za številne rastlinske in živalske vrste. Po mulčenju ostane na travniku biomasa, ki travnik gnoji in zastira svetloлюбne rastlinske vrste. Zaradi tega se razširijo rastline, ki spremenijo vrstno sestavo habitatnega tipa.	Operacija HAB stopnja I in HAB stopnja II intervencije KOPOP_BK

	Travnikov se ne požiga.	Posledica požiganja je mineralizacija hranljivih snovi v tleh in povečana količina razpoložljivega dušika v tleh, zato se spreminja rastlinska sestava habitatnega tipa. Visoke temperature v tleh uničijo prisotne organizme.	Nacionalni predpisi
	Travnikov se ne apni.	Z apnenjem travnikov se spremeni pH tal, kar vpliva na spremembo vrstne sestave travnika.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI

2. 5. 2 POVEZAVA EKOLOŠKIH ZAHTEV STRAŠNIČINEGA IN TEMNEGA MRAVLJIŠČARJA S PREDLAGANIMI UKREPI

Preglednica 3: Povezava ekoloških zahtev strašničinega in temnega mravljiščarja s predlaganimi ukrepi

Kmetijska dejavnost	Predlagani ukrep	Obrazložitev predlaganega ukrepa glede na ekološke zahteve strašničinega in temnega mravljiščarja	Pravna podlaga za izvajanje
Košnja	Košnja se ne izvaja med 15. 6. in 15. 9	Odlaganje jajčec in razvoj gosenic poteka v juliju in avgustu, ko cveti zdravilna strašnica. Rastline morajo ob prvem pojavu metuljev že cveteti, saj samice odlagajo jajčeca na socvetja zdravilne strašnice.	Operacija MET stopnja I in MET stopnja II intervencije KOPOP_BK

	Pušcanje nepokošenega pasu (za GERK, velikosti najmanj 0,3 ha), ki mora predstavljati 5 do 10 % površine GERK in na najožjem delu ne sme biti ožji od 5 m. Nepokošen pas se mora vzpostaviti ob vsaki košnji. Pokosi se ob naslednji košnji, ko se vzpostavi nov nepokošen pas obvezno na drugem delu travnika. Po košnji predhodnega nepokošenega pasu, je obvezno tudi spravilo travinja. Na nepokošenem pasu paša ni dovoljena.	Nepokošeni pas predstavlja prostor za ohranitev rastlinskih in živalskih vrst, ki jim omogoča nemoten zaključek njihovega razvojnega cikla (npr. ptice speljejo svoj zarod). Nepokošeni pasovi so tudi vir hrane za številne živalske vrste (žuželke npr. Najdejo hranljive rastline, nektar in cvetni prah; ptice pa kobilice, bramorje in druge žuželke) in skrivališče za živali (v visoki travi so živali manj opazne kot na odprtih pokošenih površinah).	Operacija MET stopnja II intervencije KOPOP_BK
	Pokošena trava na travniku odleži vsaj dva dni. V času, ko trava leži na tleh, se jo lahko obrača in spravlja v vrste. Nato sledi spravilo trave.	Rastlina lahko odvrže semena, omogočen je pobeg organizmov s pokošene trave oz. omogočen zaključek razvojne faze (npr. pri žuželkah). S tem, ko se pokošena trava do določene mere posuši in nato pospravi, preprečimo razvoj plesni in gnitja.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Košnja s strižno kosilnico.	Naravi najbolj prijazen način košnje je s strižno kosilnico. Košnja z rotacijsko kosilnico poškoduje in pobije večji delež žuželk in vretenčarjev (dvoživk, ptic, sesalcev,..) na travniku, kot košnja s strižno kosilnico.	Priporočilo projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Višina odkosa vegetacije naj bo opravljena 10-15 cm nad tlemi.	Na ta način ostane dovolj visoka travna ruša, ki nudi zatočišče številnim žuželkam, hkrati pa zmanjšuje preveliko izsuševanje tal.	Priporočilo projekta LIFE-IP NATURA.SI
Paša	Paša ni dovoljena čez vse leto.	Pašne živali pojedjo zdravilne strašnice in teptajo travno rušo, kar je neugodno za obstoj podzemnih mravljišč, v katerih poteka razvojni cikel metuljev. Prav tako pašne živali s svojimi iztrebki gnojijo travnik.	Operacija MET stopnja I in MET stopnja II intervencije KOPOP_BK

Gnojenje	Travnikov se ne gnoji.	Z gnojenjem se postopno spreminja rastlinska sestava in struktura travnika.	Operacija MET stopnja I in MET stopnja II intervencije KOPOP_BK
Vzdrževanje	Ohranja se mokrotan značaj travnikov (brez vzpostavitve novih odvodnih jarkov).	Izsuševanje pripelje do postopnega spreminjanja rastlinske sestave travnika, kar vodi v izgubo habitata za mravljiščarje.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Ohranja se naravni relief površine travnika.	Nasipavanje zemljine uniči habitat mravljiščarjev in poveča tveganje za pojav in širjenje invazivnih tujerodnih vrst.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI
	Travnikov se ne mulči.	Mulčenje je uničujoče za številne rastline in živali. Po mulčenju ostane na travniku biomasa, ki travnik gnoji in zastira svetloлюбne rastlinske vrste.	Operacija MET stopnja I in MET stopnja II intervencije KOPOP_BK
	Travnikov se ne požiga.	Posledica požiganja je mineralizacija hranljivih snovi v tleh in povečana količina razpoložljivega dušika v tleh, zato se spreminja rastlinska sestava travnika. Visoke temperature v tleh uničijo prisotne organizme.	Nacionalni predpisi
	Travnikov se ne apni.	Z apnenjem travnikov se spremeni pH tal, kar vpliva na spremembo vrstne sestave travnika.	Zahteva projekta LIFE-IP NATURA.SI

3 ZAKONODAJNE PODLAGE

V nadaljevanju so na kratko povzeti ključni zakonodajni predpisi in zahteve, ki jih kmetje morajo upoštevati ob izvajanju kmetijske dejavnosti na projektnem območju Volčkeke.

3. 1 PREDPISI S PODROČJA KMETIJSTVA

Krovni zakonodajni akt na področju kmetijstva je **Zakon o kmetijstvu** (Uradni list RS št. 45/08 s spremembami). Rabo kmetijskih zemljišč, njihovo varstvo, promet in zakup, agrarne operacije in skupne pašnike ureja **Zakon o kmetijskih zemljiščih** (Uradni list RS št. 59/96). Na podlagi 7. člena tega zakona, so lastniki, zakupniki ali drugi uporabniki kmetijskih zemljišč dolžni obdelovati kmetijska zemljišča kot dober gospodar in preprečevati njihovo zaraščanje.

Izvajanje pravil pogojenosti iz strateškega načrta SKP 2023–2027 določa **Uredba o pravilih pogojenosti** (Uradni list RS št. 2/24 s spremembami). Pravila za zavezance so določena v obliki zahtev, ki so razdeljene po standardih dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev (v nadaljevanju DKOP) in predpisanih zahtevah ravnanja (v nadaljevanju PZR). Zahteve pogojenosti pokrivajo naslednja področja:

- podnebje in okolje, vključno z vodo, tlemi in biotsko raznovrstnostjo ekosistemov;
- javno zdravje in zdravje rastlin;
- dobrobit živali.

V nadaljevanju navajamo vsa pravila, ki so pomembna za obravnavano področje, pri čemer so tista z naravovarstveno vsebino osenčena z zeleno.

1. PODROČJE: **PODNEBJE IN OKOLJE**

GLAVNA ZADEVA: **PODNEBNE SPREMEMBE (BLAŽENJE IN PRILAGAJANJE NANJE)**

DKOP 1: Ohranjanje trajnega travinja na podlagi deleža trajnega travinja v primerjavi s kmetijsko površino na nacionalni ravni

DKOP 2: Varovanje mokrišč in šotišč

DKOP 3: Prepoved sežiganja ornih strnišč, razen zaradi zdravstvenega varstva rastlin

- Sežiganje travniških površin kot edini način obdelave v tekočem letu ni dovoljeno.

GLAVNA ZADEVA: **VODA**

PZR 1: Nadzorovanje razpršenih virov onesnaževanja s fosfati

PZR 2: Varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov

DKOP 4: Vzpostavitev varovalnih pasov vzdolž vodnih tokov

GLAVNA ZADEVA: **TLA (VARSTVO IN KAKOVOST)**

DKOP 5: Upravljanje obdelave za zmanjšanje tveganja degradacije in erozije tal, vključno z upoštevanjem naklona terena

DKOP 6: Minimalna pokritost tal, da se prepreči gola zemlja v obdobjih, ki so najbolj občutljiva

DKOP 7: Kolobarjenje na ornih zemljiščih, razen kmetijskih rastlin, ki rastejo pod vodo

GLAVNA ZADEVA: **BIOTSKA RAZNOVRSTNOST IN KRAJINA (VARSTVO IN KAKOVOST)**

PZR 3: Ohranjanje prosto živečih ptic

- Travniške površine in zatravljene površine travniških visokodebelnih sadovnjakov so vzdrževane vsaj enkrat letno, najpozneje do 15. oktobra tekočega leta. Travniške površine, ki so del DKOP 2, morajo biti obdelane vsaj 1x v 2 letih.
- Na območjih »Natura 2000 – ptice« je na kmetijskih zemljiščih prepovedano vzpostavljanje novih in obnavljanje obstoječih plantaž gozdnega drevja in hitro rastočih panjevcev, vključno z vrstami in hibridi iz rodu *Paulownia* sp., z namenom pridobivanja lesa/sekancev.
- Na območjih »Natura 2000 – ptice« je prepovedano vzpostavljanje novih in obnavljanje obstoječih nasadov naslednjih tujerodnih rastlin z invazivnim potencialom: miskant (*Miscanthus* sp.), goji jagode, topinambur, aronija in abesinska gizotija.

PZR 4: Ohranjanje naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst

- Košnja in/ali mulčenje travniških površin v območju »Natura 2000 – habitat«, ki poškoduje travno rušo, ni dovoljeno.
- Pred izvedbo novih agromelioracij na območju »Natura 2000 – habitat«, je potrebno pridobiti odločbo o uvedbi zahtevne agromelioracije v skladu s predpisom, ki ureja kmetijska zemljišča oziroma pozitivno mnenje ZRSVN za ostale agromelioracije.
- Na območjih »Natura 2000 – habitat« je prepovedano vzpostavljanje novih in obnavljanje obstoječih plantaž gozdnega drevja in hitro rastočih panjevcev, vključno z vrstami in hibridi iz rodu *Paulownia* sp., na kmetijskih zemljiščih z namenom pridobivanja lesa/sekancev.
- Ob čiščenju oziroma vzpostavitvi novih osuševalnih jarkov na območjih iz sloja »PZR_4_OJ« je obvezno raztresti izkopano zemljino na njive. Izkopane zemljine ni dovoljeno poravnati ob jarkih in na travnike.
- Na območjih »Natura 2000 – habitat« je prepovedano vzpostavljanje novih in obnavljanje obstoječih nasadov naslednjih tujerodnih rastlin z invazivnim potencialom: miskant (*Miscanthus* sp.), goji jagode, topinambur, aronija, abesinska gizotija).

DKOP 8: Minimalni delež neproizvodnih površin, ohranjanje krajinskih značilnosti, omejitev rezanja mejic, omejevanje tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst.

Minimalni delež neproizvodnih površin:

Za zagotovitev obveznega minimalnega deleža neproizvodnih površin in elementov iz DKOP 8 za leto 2024 zavezanci namenijo najmanj 4 % ornih zemljišč na ravni kmetijskega gospodarstva, ki jih zagotovijo z:

- neproizvodnim zemljiščem ali značilnostmi, vključno s praho;
- površinami z rastlinami, ki vežejo dušik;
- površinami z rastlinami, ki štejejo za vmesne posevke.

Neproizvodne značilnosti in elementi so:

- praha (vzdrževana: pleveli se ne smejo širiti oz. semeniti, lahko je zasejana); praha mora biti prisotna najmanj od 1. januarja do 31. julija tekočega leta, brez uporabe fitofarmcevtskih sredstev (FFS) in gnojenja;

- krajinske značilnosti ob oziroma na njivah: mejice, obvodna vegetacija, skupina dreves oziroma grmičevja, posamezno drevo, drevesa v vrsti in vodne prvine (kali) iz sloja »e-KRZ«, vključno s slojem »DKOP_8_OHR_EKRZ«;
- varovalni pasovi ob vodnih tokovih iz DKOP 4, ki ležijo ob oziroma na ornih površinah.

Ohranjanje krajinskih značilnosti:

- Na površinah kmetijskega gospodarstva je obvezno ohranjati naslednje krajinske značilnosti: lesne prvine iz sloja »DKOP_8_OHRA_EKRZ« (posamična drevesa, drevesa v skupini, drevoredi, mejice, pasovi vegetacije ob vodotokih), naravne vrednote iz sloja »DKOP_8_NV«, terase v trajnih nasadih, manjše vodne prvine (kali) iz sloja »DKOP_8_OHRA_EKRZ«, suhi zidovi (suhozidi) iz sloja »DKOP_8_SUHOZIDI«, oljke (posamične ali v skupini, ki niso del trajnega nasada) na območju, kjer uspevajo oljke.

Omejitev rezanja mejic:

- Izkrčitev in obrezovanje ter redčenje mejic in dreves ni dovoljeno v času od 1. marca do 1. avgusta tekočega leta.

Omejevanje tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst:

Na kmetijskih površinah se izvajajo ukrepi za omejitev širjenja (ne sme cveteti ali semeniti oziroma se širiti v primeru lesnih rastlin) tujerodnih rastlin z invazivnim potencialom:

- rudbekija/deljenolistna rudbekija (*Rudbeckia laciniata*),
- kanadska zlata rozga (*Solidago canadensis*),
- orjaška zlata rozga (*Solidago gigantea*),
- enoletna suholetnica (*Erigeron annuus*),
- ambrozija/pelinolistna žvrklja (*Ambrosia artemisifolia*), s katero se ravna v skladu z Odredbo o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu *Ambrosia* (Uradni list RS, št. 63/10),
- sirska svilnica (*Asclepias syriaca*),
- žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*),
- navadna barvilnica (*Phytolacca americana*),
- veliki pajesen (*Ailanthus altissima*),
- dresniki (japonski dresnik (*Fallopia japonica*), češki dresnik (*Fallopia bohemica*), sahalinski dresnik (*Fallopia sachalinensis*)).

Vse zgoraj naštetе invazivne tujerodne vrste, ki jih je na kmetijskih zemljiščih potrebno odstranjevati, so predstavljene v prilogi 6 tega dokumenta. Poleg teh vrst so v prilogi predstavljene še nekatere druge na teh projektnih območjih pogoste tujerodne vrste.

DKOP 9: Prepoved preusmeritve ali oranja trajnega travinja, opredeljenega kot okoljsko občutljivo trajno travinje, na območjih Nature 2000 – OOTT.

- Prepovedano je spreminjanje ali preoravanje vseh površin trajnih travnikov na območju, ki je določeno kot okoljsko občutljivo znotraj območij Nature 2000. Območje OOTT je predstavljeno v obliki sloja v sistemu LPIS.

2. PODROČJE: JAVNO ZDRAVJE IN ZDRAVJE RASTLIN

GLAVNA ZADEVA: VARNOST HRANE

- **PZR 5:** varnost živil in hrane
- **PZR 6:** zdravstveno varstvo ljudi in živali

GLAVNA ZADEVA: **FITOFARMACEVTSKA SREDSTVA**

- **PZR 7:** pravilna uporaba fitofarmacevtskih sredstev
- **PZR 8:** uporaba, ravnanje in skladiščenje fitofarmacevtskih sredstev

3. PODROČJE: **DOBROBIT ŽIVALI**

GLAVNA ZADEVA: **DOBROBIT ŽIVALI**

- **PZR 9:** dobrobit telet
- **PZR 10:** dobrobit prašičev
- **PZR 11:** dobrobit rejnih živali

Na travniških površinah na območju Nature 2000 Volčke se lahko kmetje dodatno vključijo v izvajanje zahtevnejših shem od pogojenosti, ki presegajo običajno kmetijsko prakso in druge obvezne zahteve, določene v nacionalnem pravu in pravu EU in se hkrati razlikujejo od nadstandardnih površinskih intervencij SKP.

Podlaga za izvajanje intervencij v obliki neposrednih plačil v obdobju izvajanja SN 2023–2027 je **Uredba o neposrednih plačilih iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027** (Uradni list RS št. 17/23 s spremembami). Ena izmed intervencij, ki se izvajajo v okviru neposrednih plačil, je tudi intervencija Sheme za podnebje in okolje (v nadaljevanju SOPO). Z intervencijo se želi prispevati k vzpostavitvi ravnotežja med potrebo po pridelavi hrane ter varovanjem podnebja in okolja. Podpora je letna, zato se kmetje v času kampanje vnosa zbirnih vlog v sheme SOPO intervencije vsako leto na novo prostovoljno odločajo za vključitev. Na območju Nature 2000 Volčke se kmetje med drugim lahko odločijo tudi za izvajanje naslednjih shem:

Shema INP 8.01 Ekstenzivno travinje – EKST

Izvaja se na GERK-ih z rabo 1300 – trajni travnik, 1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi in 1222 – ekstenzivni sadovnjak, če je zatravljen.

Zahteve za izvajanje sheme:

- obvezno je spravilo travinja, če se izvaja košnja;
- mulčenje ni dovoljeno;
- po končanem obdobju paše se po potrebi opravi čistilna košnja, tudi z mulčenjem, vendar se lahko opravi šele po 15. septembru;
- uporaba mineralnih gnojil in fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena;
- ni dovoljen prevzem živinskih organskih gnojil iz drugega KMG in uporaba drugih organskih gnojil, ki nimajo izvora iz zadevnega KMG;
- izvajati se mora na vseh zgoraj navedenih rabah GERK (1300, 1320 in 1222), ki so na KMG;
- izvaja se na območju celotne Republike Slovenije;
- povprečna letna obtežba z živino mora biti od 0,2 do 0,9 GVŽ na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi na posameznem KMG v letu izvajanja sheme,
- vodenje evidenc o delovnih opravilih za trajno travinje ter evidence uporabe organskih in mineralnih gnojil.

Predvidena višina plačila: 45,65 EUR na ha.

Shema INP 8.02 Tradicionalna raba travinja – TRT

Izvaja se na GERK-ih z rabo 1300 – trajni travnik, 1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi in 1222 – ekstenzivni sadovnjak, če je zatravljen.

Zahteve za izvajanje sheme:

- na površini travinja znotraj območja evidence TRT_2x_23 največ dvakratna raba travinja, na površini travinja znotraj območja TRT_3x_23 največ trikratna raba travinja;
- shema se lahko izvaja le **izven območij Nature 2000**;
- celoletna paša ni dovoljena; lahko se izvaja le jesenska paša (po 15. avgustu), ki se šteje kot ena raba travinja;
- obvezno je spravilo travinja v primeru košnje;
- uporaba mineralnega dušika in fitofarmacevtskih sredstev ni dovoljena;
- na travinju, ki je vključeno v shemo, je dovoljena uporaba največ 40 kg dušika na hektar iz organskih gnojil na leto;
- povprečna letna obtežba z živino mora znašati več kot 0,9 GVŽ na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi na posameznem KMG v letu izvajanja sheme;
- mulčenje ni dovoljeno;
- po končanem obdobju paše se po potrebi opravi čistilna košnja, tudi z mulčenjem, ki se lahko opravi šele po 15. septembru;
- izvaja se lahko na delu površin travinja;
- nosilec KMG lahko v shemo vstopi z največ 20 % površine GERK z vrstami rabe 1300, 1320 in 1222 na KMG, pri čemer se upoštevajo le kmetijske parcele velikosti vsaj 0,1 ha,
- vodenje evidenc o delovnih opravilih za trajno travinje ter evidence uporabe organskih in mineralnih gnojil.

Predvidena višina plačila: 129,03 EUR na ha.

Nadstandardne sonaravne kmetijske prakse, ki prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter k varovanju naravnih virov (voda, tla, zrak) in biotske raznovrstnosti so tudi tri KOPOP intervencije. Podlaga za izvajanje teh intervencij v obdobju izvajanja SN 2023-2027 je **Uredba o plačilih za okoljske in podnebne obveznosti ter naravne ali druge omejitve iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027** (Uradni list RS št. 16/16 s spremembami).

Eden izmed ciljev projekta LIFE-IP NATURA.SI je tudi povečanje vpisa v naravovarstvene KOPOP operacije, ki spodbujajo izvajanje nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks na travniških površinah. Te so usmerjene v vzdrževanje travniških površin na način, ki omogoča ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajine. Na območju Nature 2000 Volčke je v okviru SKP 2023-2027 možna vključitev v eno operacijo intervencije KOPOP_BK, vezano na travišča in sicer:

Operacija BK.2 Traviščni habitati metuljev (MET)

Operacija je podrobneje opisana v poglavju 2.4.5.1.

3.2 PREDPISI S PODROČJA VARSTVA NARAVE

Krovni zakonodajni akt na področju varstva narave je **Zakon o ohranjanju narave** (Uradni list RS št. 96/04 s spremembami). Na izvajanje intervencij Strateškega načrta pa ima največji neposredni vpliv **Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)** (Uradni list RS št. 49/04 s spremembami) v katero so prenesene vse obveznosti, ki jih ima Slovenija kot polnopravna članica Evropske Skupnosti na področju ohranjanja narave. Ključna obveza, ki izhaja iz obeh t.i. Natura direktiv (Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih), je zagotavljati ugodno stanje evropsko ogroženih vrst in habitatnih tipov. Za doseg tega cilja je potrebno ustrezno načrtovanje upravljanja zemljišč, ki so življenjski prostor varovanih vrst oziroma habitatnih tipov.

S tem namenom se za vsako programsko obdobje pripravi **Program upravljanja območij Natura 2000 (PUN)**, ki ga sprejme Vlada RS. V PUN so podrobneje opredeljeni varstveni cilji za vrste in habitatne tipe, ki jih v Sloveniji varujemo z omrežjem Natura 2000. PUN na območje Nature 2000 natančno določa ukrepe, ki bodo pripomogli k doseganju ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov, pristojne sektorje, odgovorne nosilce in vire financiranja. Veljaven PUN 2023-2028 z vsemi prilogami je dostopen na <https://natura2000.gov.si/natura-2000/life-ip-natura-si/pun-2023-2028/>.

Z **Uredbo o zvrsteh naravnih vrednot** (Uradni list RS št. 52/02 s spremembami) in **Pravilnikom o določitvi in varstvu naravnih vrednot** (Uradni list RS št. 111/04 s spremembami) so določene naravne vrednote, ki so po strokovnih kriterijih izjemne in jih je zato potrebno varovati. Če ima torej kmet na svojih zemljiščih katero od naravnih vrednot, v splošnem velja, da je ne sme:

- odstraniti,
- poškodovati,
- uničiti,
- bistveno spremeniti njenih lastnosti,
- poslabšati življenjskih razmer na naravnih vrednotah na botaničnih, zooloških in ekosistemskih naravnih vrednotah.

Podrobnejše varstvene in razvojne usmeritve so zapisane v Prilogi 4 Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS št. 111/04 s spremembami).

K ohranjanju biotske raznovrstnosti pomembno vplivajo tudi ekološko pomembna območja, ki so določena z **Uredbo o ekološko pomembnih območjih** (Uradni list RS št. 48/04). Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, skladno s predpisom, ki ureja posebna varstvena območja (območja Nature 2000), so vsi posegi in dejavnosti možni, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih in živalskih vrst, njihova kvaliteta ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

Z **Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah** (Uradni list RS, št. 46/04 s spremembami) in **Uredbo o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah** (Uradni list RS, št. 46/04 s spremembami) so zavarovane tiste ogrožene in mednarodno varovane vrste, za katere je kot ukrep varstva sprejet vladni akt o zavarovanju. Za osebkke in populacije zavarovanih rastlinskih (npr. sibirski perunika, narcisa, močvirski logarica)

in živalskih vrst (npr. strašničin in temni mravljiščar, zelena rega, bober) so z varstvenim režimom prepovedana ravnanja, kot velja za rastline: zavestno uničenje, zlasti trganje, rezanje, in za živali: zavestno poškodovanje, odvzem iz narave, ujetje ali vznemirjanje živali,.. Prav tako je prepovedano zavestno odstranjevanje, poškodovanje ali uničevanje struktur teh živali (npr. mravljišč, brlogov, osirjev).

Posegi in dejavnosti na območjih z naravovarstvenim statusom – zavarovano območje, območje Nature 2000, naravna vrednota

V kolikor je znotraj območij z naravovarstvenim statusom (zavarovano območje, območje Nature 2000, naravna vrednota) načrtovan poseg, za katerega je predpisan postopek presoje sprejemljivosti, mora lastnik zemljišča za tak poseg predhodno pridobiti predpisano dovoljenje oz. soglasje pristojnih institucij.

Strokovno mnenje Zavoda RS za varstvo narave je potrebno pridobiti, če gre za:

- gradnjo objekta, za katerega je skladno z Gradbenim zakonom (Uradni list RS št. 199/21 s spremembami) in Uredbo o razvrščanju objektov (Uradni list RS št. 96/22) predpisana pridobitev **gradbenega dovoljenja** (nezahtevni, manj zahtevni in zahtevni objekti),
- gradnjo objekta, za katerega ni predpisana pridobitev gradbenega dovoljenja (npr. enostavni objekti), je pa predpisana pridobitev **naravovarstvenega soglasja**, ki ga izda Ministrstvo za naravne vire in prostor,
- posege, ki so navedeni na Prilogi 10 Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04 s spremembami) in za katere si je potrebno pridobiti **dovoljenje za poseg v naravo**, ki ga izda pristojna upravna enota.

Strokovno mnenje ZRSVN je potrebno pridobiti tudi, ko načrtovani poseg leži izven območij z naravovarstvenim statusom, vendar je v območju daljinskega vpliva na ta območja. To lahko preverite v Prilogi 2 Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja v stolpcu Daljinski vpliv.

Na tem mestu še posebej opozarjamo na posege, za katere si je potrebno pridobiti dovoljenje za poseg v naravo. Takšni posegi, vezani na kmetijsko dejavnost, so:

- zasipavanje ali poplavljanje močvirnih predelov, depresij in vodnih teles,
- komasacije, posledica katerih so agromelioracije ali sprememba kmetijske rabe iz travniške v njivsko ali trajne nasade,
- izvajanje vzdrževalnih del na vodnih ali priobalnih zemljiščih in
- redčenje ali odstranjevanje obrežne vegetacije.

GRADBENO DOVOLJENJE	NARAVOVARSTVENO SOGLASJE	DOVOLJENJE ZA POSEG V NARAVO
Zavarovana območja Območja Nature 2000 Naravne vrednote	Zavarovana območja Območja Nature 2000 Naravne vrednote	Zavarovana območja Območja Nature 2000

Slika 7: Shematski prikaz potrebnih dovoljenj in soglasij za posege in dejavnosti na območjih z naravovarstvenim statusom

Za izvajanje posegov v naravo na ekološko pomembnih območjih, ki niso hkrati tudi zavarovana območja ali območja Nature 2000, ni treba pridobiti naravovarstvenih pogojev in naravovarstvenega soglasja.

Informacijo o tem, ali se območje načrtovane gradnje nahaja na katerem od navedenih območij, lahko preverite v [naravovarstvenem atlasu](#).

Odgovore na pogosto zastavljena vprašanja v zvezi z gradnjo na območjih z naravovarstvenim statusom lahko preverite na <https://zrsvn-varstvonarave.si/informacije-za-uporabnike/pogosta-vprasanja-in-odgovori/> ali <https://natura2000.gov.si/na-terenu/prakticni-nasveti/gradnja/>.

4 IZVEDBENI NAČRT SVETOVANJA

Za projektno območje Volčeeke so bile z namenom ciljnega svetovanja pripravljene tudi grafične podlage (shp), ki so kot priloga tega dokumenta dostopne na spletni strani Natura 2000 (rezultati, pod zavihkom Akcija C.4: Kmetijstvo).

Vpogled v podatke o kmetijah je za terenske kmetijske svetovalce mogoč na spletni strani MKGP portal z vstopom v aplikacijo registra kmetijskih gospodarstev. V pregledovalniku grafične aplikacije ima ta spletna stran tudi možnost dodajanja in pregledovanja shp slojev, kar lahko pripomore k natančnejšemu svetovanju kmetijam. Kmetijski svetovalec si mora predhodno pridobiti uporabniško ime in geslo na <https://rkg.gov.si/vstop/>. Navodilo za prijavo in nalaganje slojev se nahaja v Prilogi 2. Kmetijam je potrebno nameniti pravičen način svetovanja, saj imajo ključno vlogo pri ohranjanju biotske pestrosti na kmetijskih površinah. V nadaljevanju so predstavljene različne dobre prakse in pristopi do kmetij.

Projekt Life to grasslands

Veliko izkušenj imamo iz podobnega projekta LIFE TO GRASSLANDS, zato lahko le-te uporabimo v tem projektu. Kot najboljši pristop do kmetij se je v projektu LIFE TO GRASSLANDS izkazal način terenskega individualnega svetovanja o pomenu in načinu ohranjanja vrstno pestrih ekstenzivnih travnikov in visokodebelnih travniških sadovnjakov. Promocija projekta je potekala intenzivno tudi ob izpolnjevanju zbirnih vlog za subvencije. Delu kmetij smo pripravili individualne načrte gospodarjenja kmetijskega gospodarstva, ki so vsebovali analizo stanja in strategijo razvoja kmetije za naslednjih 10 let, poseben poudarek pa je bil namenjen upravljanju suhih travnišč. Ugotovili smo tudi, da je kmetijam potrebno ponuditi vizijo razvoja in povečati interes za trajnostno rabo travnišč s povezovanjem kmetij in njihove ponudbe v kolektivno blagovno znamko. Kmetijam je bilo v okviru projekta na razpolago več delavnic, ki so bile dobro obiskane. Organiziran je bil tudi ogled dobrih praks v sosednji Avstriji.

Intervencija KOPOP_BK

Z namenom povečevanja vpisa kmetijskih gospodarstev v operacije intervencije KOPOP_BK so kmetijam v okviru vsakoletnih izobraževanj, ki potekajo pred začetkom roka za oddajo zbirnih vlog predstavljeni tudi naravovarstveni ukrepi z vsemi novostmi, v katere se lahko vključijo kmetije na območju Nature 2000, torej tudi možnost vpisa projektnih ukrepov. Kmetijam, ki to želijo, se ukrepi predstavijo še bolj podrobno v okviru individualnega svetovanja. Kljub vsemu je iz analize stanja rabe kmetijskih zemljišč razvidno, da v letu 2009 ni bila znotraj območja Volčeeke v naravovarstveno operacijo MET vpisana nobena kmetija, v letu 2019 pa le ena. Zaradi slabih predhodnih rezultatov smo se odločili, da bomo kmetije intenzivneje obveščali o možnostih vpisa v KOPOP_BK in projekt. Rezultati so že vidni in prikazani v preglednici 4.

Preglednica 4: Vpis v intervencijo KOPOP_BK, operacijo MET od leta 2019 do 2023 za območje Nature 2000 Volčke

OBMOČJE	LETO				
	2019 (ha)	2020 (ha)	2021 (ha)	2022 (ha)	2023 (ha)
	MET	MET	MET	MET	MET
Volčke	0,26	0,46	5,41	9,49	6,90

Projekt LIFE-IP NATURA.SI

Vse kmetije, ki na pilotnem območju Travišča Štajerske obdelujejo površine, ki so bile za namene projekta LIFE-IP NATURA.SI določene kot prioritete s strani strokovnjakov, so bile o posebnosti njihovih travnikov obveščene z dopisom. Kot najboljši pristop k svetovanju se je izkazal obisk kmetije na terenu, kjer smo ob sprehodu čez travnik kmetu pokazali, kaj želimo varovati in zakaj. V primeru, da se pojavi potreba po poglobljeni razpravi, se lahko organizirajo delavnice za manjše skupine. Prednostno smo obiskovali kmetije, ki imajo travnike na območjih ugotovljenih prioritet za ohranjanje metuljev (prioriteta 1 in 2), kasneje pa še prioritete habitatov in prioritete 3 za metulje. Prav tako smo med prvimi obiskali kmetije, katere so že vnaprej pokazale interes za vključitev svojih površin v projekt in tiste kmetije, ki so opustile živinorejo in jim prilagojena košnja ne predstavlja izpada krme. Na tak način smo povečali vpis v naravovarstvene operacije KOPOP ter vzbudili zanimanje za projekt pri kmetijah.

Svetovanje poteka skozi celo leto, najbolj intenzivno pa v času pred in med subvencijsko kampanjo. Svetovanje za vključitev površin v projekt bo potekalo do konca trajanja projekta oz. do porabe finančnih sredstev. Še naprej bomo spodbujali vpis v naravovarstvene operacije KOPOP, ki predstavljajo osnovo za naravi prijazno prilagojeno kmetovanje.

4. 1 OBMOČJA ZA IZVAJANJE SVETOVANJ

4. 1. 1 PROJEKT LIFE-IP NATURA.SI

Projektno območje Volčke je razdeljeno na prioriteta območja glede na naravovarstvene prioritete ukrepanja, ki so bile določene na podlagi ovrednotenja stanja ohranjenosti in primernosti površin za izvajanje ukrepov za ohranjanje HT 6510 in HT 6410 ter strašničinega in temnega mravljiščarja.

Na eni od delavnic v okviru akcije A.1 smo se dogovorili, da imajo v primeru, da se prekrivata prioriteta površina za metulje in prioriteta površina za habitatni tip, prednost pri izvajanju na tej površini ukrepi, ki so namenjeni metuljem. Iz tega razloga na območju

Volček v nadaljnje aktivnosti nismo vključevali HT 6410 Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) in ga zato tudi v nadaljevanju ne obravnavamo.

4. 1. 1. 1 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA OBMOČJU VOLČEKE

Obravnavano projektno območje je razdeljeno na dve prioritetni območji za izvajanje ukrepov za HT 6510 (Erjavec in sod., 2020).

V prioriteto 1 so uvrščeni:

- dobro ohranjeni ciljni HT (ugodno stanje HT, hranilne rastline tarčnih vrst metuljev, prisotne rastline značilnice dobro ohranjenih HT,...) iz zadnjega kartiranja habitatnih tipov na projektnem območju (Petrinec, 2019).

V prioriteto 2 so uvrščeni:

- slabše ohranjeni ciljni HT (križanci z zaraščanji, gojenimi travniki, invazivnimi vrstami, ruderalnimi združbami,...) iz zadnjega kartiranja habitatnih tipov na projektnem območju (Petrinec, 2019).

Preglednica 5: Površine posameznih prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za HT 6510 na območju Volček

Prioriteta	Površina (ha)
1	2,8
2	0,7
SKUPAJ	3,5

Površina prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za HT 6510 znaša 3,5 ha (preglednica 5).

Prioritetna območja predstavljajo 5,3 % vseh trajnih travnikov na Volčkah (raba 1300 na dan 31. 5. 2022).

4. 1. 1. 2 PRIORITETNA OBMOČJA ZA IZVAJANJE UKREPOV ZA HT 6510 NA OBMOČJU VOLČEKE

Obravnavana projektna območja so razdeljena na tri prioritetna območja za izvajanje ukrepov za strašničinega in temnega mravljiščarja (Zakšek, 2020).

V prioriteto 1 so uvrščene:

- površine, na katerih sta bila strašničnin in/ali temni mravljiščar prisotna v letih 2019 in/ali 2020.

V prioriteto 2 so uvrščene:

- površine, na katerih je prisotna zdravilna strašnica in/ali za katere obstajajo podatki o pojavljanju strašničinega in/ali temnega mravljiščarja v preteklosti.

V prioriteto 3 so uvrščene:

- površine, na katerih je prisotna zdravilna strašnica in/ali za katere ocenjujemo, da bi s primernim upravljanjem lahko postali habitat strašničinega in/ali temnega mravljiščarja.

Preglednica 6: Površine posameznih prioriteten območij za izvajanje ukrepov za strašničinega in temnega mravljiščarja na območju Volček

Prioriteta	Površina (ha)
1	21,7
2	8,9
3	3,3
SKUPAJ	33,9

Površina prioriteten območij za metulje mravljiščarje na območju Volček znaša 33,9 ha (preglednica 6).

Prioritetna območja znotraj Volček predstavljajo 34 % vseh trajnih travnikov (raba 1300 na dan 31. 5. 2022) tega območja.

V kolikor površine, s katerimi se upravičenec prijavlja na javni poziv, niso bile s strani strokovnjakov določene kot prioritete površine za ohranjanje metuljev mravljiščarjev oziroma ciljnih habitatnih tipov, se za vključitev površin vlogo ocenjuje po posebnih merilih, ki so del javnega poziva.

4. 1. 2 NARAVOVARSTVENE OPERACIJE INTERVENCIJE KOPOP_BK

Podlaga za svetovanje in vključitev kmetij v ukrep ohranjanja metuljev mravljiščarjev oziroma v ukrep ohranjanja tarčnih habitatnih tipov je potencialni sloj za vpis v naravovarstveno operacijo MET intervencije KOPOP_BK.

Za operacijo MET velja, da se izvaja na območjih traviščnih habitatov metuljev iz evidence MET_15_6_15_9, na GERK z vrsto rabe pri:

- MET_1: »1300 – trajni travnik« in »1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi«;
- MET_2: »1300 – trajni travnik«.

4. 2 NAČIN IZVEDBE SVETOVANJ

Svetovanja se izvajajo za vse kmetije na območju Nature 2000 Volčke, ki imajo na svojih kmetijskih zemljiščih evidentirano dejansko rabo trajni travnik (1300). Podatke o GERK-ih smo pridobili iz ARSKTRP. Iz tega nabora kmetij so izvzete kmetije, ki so bile že kontaktirane v okviru vključevanja kmetij v projektne ukrepe LIFE-IP NATURA.SI v sklopu akcije C.1.

Svetovanja se izvajajo v okviru kampanje vnosa zbirnih vlog za kmetijske subvencije. Izvajajo se na sedežu KGZ Slovenska Bistrica, KGZ Slovenske Konjice, KGZ Ptuj in KGZ Celje, po predhodno določenem terminu. Pred izvedbo svetovanj se travniške površine za vsako posamezno kmetijo pregledajo z vidika kmetijskega in

naravovarstvenega vidika (pregled naravovarstvenih statusov, krajinskih značilnosti, prisotnih vrst in HT...).

Svetovanje posamezni kmetiji načeloma izvedeta skupaj kmetijski in naravovarstveni svetovalec. Izjemoma tudi sam kmetijski ali naravovarstveni svetovalec, ki v tem primeru pokrije kmetijski in naravovarstveni del. Kmetijski svetovalec predstavi ukrepe prilagojenih kmetijskih praks in ključne zakonodajne predpise s področja kmetijstva, naravovarstveni svetovalec pa zakaj je izvajanje prilagojenih praks pomembno, stanje vrst in HT, povezavo ekoloških zahtev vrst s prilagojenimi praksami, ITV, ki se pojavljajo na kmetijskih površinah in ključne zakonodajne predpise s področja varstva narave oziroma se svetovalca pri svetovanju tudi medsebojno dopolnjujeta. Kmetija lahko prejme tudi svoj izvod posamezne priloge iz svetovalnega načrta (ITV, značilnice habitatnega tipa, ...)

Za pomoč pri izvedbi svetovanja smo pripravili tudi kratek povzetek svetovalnega načrta, ki svetovalca glede na naravovarstvene vsebine, ki so prisotne na posamezni kmetiji ter usmerjenost kmetij vodi čez najpomembnejše oporne točke svetovanja (Priloga 8).

5 SPREMLJANJE UČINKOV IZVEDENIH UKREPOV NA STANJE VRST IN HABITATNIH TIPOV

Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno s stališča zasledovanja smotrnosti in usmerjanja zahtev ukrepov k večji učinkovitosti na eni in prilagajanju kmetijske dejavnosti k lažji izvedljivosti na drugi strani.

Takšno spremljanje učinkov poteka na površinah, kjer se izvajajo ukrepi projekta LIFE-IP NATURA.SI in operacije KOPOP_BK ter predstavlja nadzor nad izvedenimi zahtevami, kot so opredeljene v pogodbi, beleženje prisotnosti, oceno številčnosti populacij vrst in površine HT ter oceno stanja vrst in HT. Izvajajo ga za to usposobljeni strokovnjaki na terenu. Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno tako zaradi usmerjanja dejavnosti kmeta kot pridobivanja pomembnega znanja za nadaljnje upravljanje s habitati vrst in površinami HT, katerih upravljanje je velikokrat pogojeno z lokalnimi značilnostmi okolja.

Učinke izvedenih ukrepov se spremlja na podlagi pridobljenih vsakoletnih podatkov o vpisanih površinah v projektne ukrepe, ki jih pridobi Javna služba kmetijskega svetovanja, ali v KOPOP operacije, ki jih priskrbi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V pomoč pa so lahko tudi javno dostopni podatki kmetijske rabe tal, podatki o vremenu in temperaturah, GERK-ih idr..

6 ZAKLJUČEK

Svetovalni načrt za območje Nature 2000 Volčke je oblikovan kot praktičen pripomoček za kmetijske svetovalce. V njem so na enem mestu zbrane vse potrebne informacije za učinkovito svetovanje in promocijo ukrepov, ki pripomorejo k varovanju predstavljenih vrst in habitatnih tipov, s tem pa tudi ostale narave, in predstavljajo prilagojene kmetijske prakse za določeno območje. S tem dokumentom želimo kmetijskim svetovalcem ponuditi učinkovito orodje za seznanitev problematike varovanja nekaterih kvalifikacijskih vrst Nature 2000, ki so vezane na travišča v obravnavanem območju na eni in predlaganih rešitev na drugi strani. Zavedamo se namreč, da je ravno promocija ukrepov tista, ki je pogosto ključna za to, da se kmetje v polnosti seznanijo z vsebino in pomenom vpisa v ukrepe ter jih pričnejo izvajati. Upamo, da bo Svetovalni načrt za območje Natura 2000 Volčke k temu pripomogel.

7 VIRI IN LITERATURA

Arhiv Zavoda RS za varstvo narave (2024). Naravovarstveni atlas: NATURA 2000, ekološko pomembna območja in naravne vrednote. Elektronski vir. Dostopno na: <https://nva.gisportal.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>

Eler, K. (2018). Invazivne rastline in kmetijstvo. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo. Ljubljana.

Erjavec, D., Karlo, T., Langerholc, E., Žitnik, D., Žvikart, M., Kaligarič, S., Košar Starič, T., Koren, A. (2020). Predlog prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za tarčne habitatne tipe na travniških Štajerske. Projektno območje Dravinjska dolina, Ličenca pri Poljčanah, Volčke. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. Ljubljana.

Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M., Kutnar, L. (2019). Terenski priročnik za prepoznavanje tujerodnih vrst v gozdovih. Gozdarski inštitut Slovenije. Ljubljana.

Mestna občina Ljubljana (2024). Pridobljeno dne 18. 3. 2024 na <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/varstvo-okolja/invazivne-tujerodne-vrste/>

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2023). Zbirna vloga 2023 - navodila za uveljavljanje intervencij iz Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027. Spletna izdaja. Ljubljana.

MKGP portal (2024). Pridobljeno dne 25. 3. 2024 na <https://rkq.gov.si/vstop/>.

Ogris, N. (2024). Spletna aplikacija Invazivke: različica 4.2. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije.

Petrinec, V. (2019) Kartiranje negozdnih habitatnih tipov na LIFE.IP NATURA.SI projektnih območjih. Območje Volčke. Končno poročilo. E-zavod, Zavod za projektno svetovanje, raziskovanje in razvoj celovitih rešitev, Ptuj.

Poročilo po 17. členu Direktive o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih rastlinskih in živalskih vrst za poročevalsko obdobje 2013–2018 (2019). Ministrstvo za okolje in prostor, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.

Projekt LIFE ARTEMIS (2024). Pridobljeno dne 18. 3. 2024 na <https://www.tujerodne-vrste.info/tujerodne-vrste/tujerodne-rastline/>

Projekt LJUBA – ljudje za barje (2022). Pridobljeno dne 10. 6. 2022 na <http://www.ljuba.si/narava-kmetijstvo/>

Rebeušek, F. (1999). Mokrotno območje ob Ložnici. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje. Založilo s finančno podporo Ministrstvo za okolje in prostor.

Rebeušek, F. (2006). Mravljiščarji Slovenije : razširjenost, ekologija, varstvo. Življenje okoli nas. Center za kartografijo favne in flore. Miklavž na Dravskem polju.

Zakšek, B., 2020. Strašničin (*Phengaris teleius*) in temni mravljiščar (*P. nausithous*) v območju Natura 2000 Volčke (SI3000213). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 22 str., digitalne priloge.

Zakšek, B., Verovnik, R., Zakšek, V., Kogovšek, N., Govedič, M. 2023. Monitoring izbranih ciljnih vrst metuljev v letu 2023. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 126 str., digitalne priloge. [Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana].

PRILOGE

Priloga 1 – Stanje obravnavanih habitatnih tipov in vrst

Priloga 2 – Navodila za prijavo v MKGP portal ter naložitev shp sloja

Priloga 3 – Prikaz prioritetnih območij za izvajanje svetovanj

Priloga 4 – Življenjski krog strašničinega in temnega mravljiščarja

Priloga 5 – Značilne vrste nižinskih ekstenzivno gojenih travnikov (HT 6510)

Priloga 6 – Značilne vrste travnikov s prevladujočo stožko (HT 6410)

Priloga 7 – Prikaz pogostejših invazivnih tujerodnih vrst rastlin na obravnavanem projektnem območju ter kratka navodila za njihovo odstranjevanje

Priloga 8 – Zapisnik svetovanja in promocije ukrepov nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks za kmete na območju Nature 2000 Volčke v sklopu projekta LIFE-IP NATURA.SI